

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

OVERWEGINGEN BIJ DE HERZIENING EN DE RENOVATIE VAN ONS STRAFWETBOEK (1e deel)

Rede uitgesproken door de procureur-generaal J. MATTHIJS

op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 1 september 1976

1. In een recente uiteenzetting op een der plechtige openingszittingen van dit Hof met betrekking tot de rechter en de strafuitvoering, werd mij terloops de gelegenheid gegund eens temeer met klem te wijzen op de noodzakelijkheid het Strafwetboek op grond van nieuwe denkpatronen te herzien, te herwerken en aan te passen.

Deze noodzakelijkheid is thans niet enkel onafwendbaar maar tevens een dwingende plicht geworden indien, te midden van de snelle evolutie van de nieuwe gedachtenstromingen op sociaal-economisch, technisch en ethisch gebied, mede de spectaculaire vorderingen van de hedendaagse criminologie, sociologie, penologie en penitentiaire wetenschap, en met de passende voorlichting verstrekt door verscheidene jongere buitenlandse strafwetgevingen, men aan het Strafwetboek de leidinggevende betekenis wil terugschenken die het in de schoot van het strafrecht behoort te vervullen¹.

¹ Zie o.m.:

1) mijn rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 2 september 1974, "Het betrekken van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidstraf", R.W., 1974-75, 193-244, meer bepaald nrs. 2, 3 en 4; vertaling: "La participation du juge à l'exécution des peines privatives de liberté", J.T., 1975, 253-260 en 273-278;

2) mijn uiteenzetting van 28 november 1975 over hetzelfde onderwerp in het raam van de aan het strafrecht en strafprocesrecht gewijde post-universitaire lessencyclus ingericht in de R.U.G. dank zij de samengebundelde initiatieven van de Gentse Faculteit der Rechtsgeleerdheid en van de korpschefs van het Hof van Beroep te Gent;

3) vroeger: prof. PAUL CORNIL, "Développements récents du droit pénal et du traitement des délinquants en Belgique", Bull. Adm. Pénitentiaire, 1967, nr. 4, juli-augustus; "Considérations sur l'actualité du Code pénal belge de 1867", R.D.P., 1967-68, 327-333; "Droit pénal et monde moderne", in *Études en l'honneur de Jean Graven*, Mémoires de la Faculté de

In zijn merkwaardige feestbijdrage tot het gedenkboek, uitgegeven bij gelegenheid van de viering van het honderdjarig bestaan van de Vlaamse Conferentie der Balie van Gent op 23 november 1973, en getiteld *Honderd jaar strafrecht. Een kijk op het verleden en een blik in de toekomst*², heeft mijn geachte medewerker, advocaat-generaal, Jules D'Haenens, terecht onderstreept dat een behoorlijke handhaving van het waardenstelsel, uitgedrukt in de bepalingen van het Strafwetboek van 1867 en in de belangrijke later uitgevaardigde bijzondere strafwetten, die het complement vormen van Boek I, waarin ze zonder moeite zouden kunnen worden geïntegreerd³, in een vrij statische samenleving rust en veiligheid kon verzekeren.

"Doch", zo vervolgt hij, "dit behoort tot het verleden. De overrompelende en zelfs agressieve wijze waarop de technische vooruitgang op ons afstormt, schept nood aan beveiliging van waarden, die voorheen niet in het gedrang kwamen, terwijl sommige bestaande normen praktisch overbodig zijn geworden, omdat ze niet of nauwelijks meer beantwoorden aan wat als een maatschappelijke waarde erkend wordt."⁴

Droit de Genève, B. 25, 1969, blz. 41-56; "Criminalité et Déviance - Essai de politique criminelle", Rev. Sc. Crim. et de Dr. pén. Comp., nr. 2, 1970; "Répression et criminalité", in *Liber amicorum en l'honneur du Prof. Stephan Hurwitz*, Kopenhagen, 1971, blz. 191-202; RAYMOND SCREVEN, "Le droit pénal belge actuel et les législations étrangères", R.D.P., 1967-68, 325.

² Het gedenkboek werd in 1974 in eigen beheer door de Vlaamse Conferentie van de Balie van Gent uitgegeven. De verhandeling van J. D'HAENENS vindt men blz. 357-379, alsook in de driemaandelijks publicatie van het Seminarie voor Sociologie van de R.U.G., 1974, nr. 3, blz. 243-270.

³ Zie C.J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, I, blz. 14.

⁴ Op. cit. in voetnoot 2, blz. 365.

Dezelfde opvattingen en besluiten vindt men terug in Frankrijk, waar G. Levasseur, professor in het crimineel recht aan de Universiteit van Parijs II, in een synthetische uiteenzetting over *La modernisation du code pénal*, gepubliceerd in de *Gazette du Palais* van 28/29 juni 1972 (blz. 2 tot 4), uiting gaf aan dezelfde besommingen.

2. Intussen heeft men in sommige landen, waar regering, wetgever en juristen dezelfde noodzakelijkheid tot een nieuwe codificering van het strafrecht hadden gevoeld, niet zonder soms langdurige besprekingen van voorstellen, tegenvoorstellen en amendementen, een volledig heraangepast strafwetboek in werking gebracht⁵, terwijl in andere landen de voorbereiding van deze hercodificering nog volop ter studie ligt, doch reeds ver gevorderd is⁶.

⁵ Dit was het geval o.m. voor :

a) Zwitserland, waar het nieuw federaal Strafwetboek in werking trad op 1 januari 1942. Raadpl. dienaangaande JAN RUBBRECHT, "Het Nieuw Zwitsers Strafrecht", R.T., 1942-43, 115-146; prof. FRANÇOIS CLERC (Fribourg en Neuchâtel), "Les récentes transformations du Code pénal suisse", *Rev. Sc. Crim. et de Dr. pén. comp.*, 1962, 301-326;

b) Ethiopië, het nieuw Strafwetboek, waaraan prof. JEAN GRAVEN (Genève) in belangrijke mate heeft medegewerkt. Zie de uitgave van dit Strafwetboek, met voorlichting van JEAN GRAVEN, in de verzameling van het Franse centrum voor rechtsvergelijking: *Le Code pénal de l'Empire d'Ethiopie du 23 juillet 1957*, Parijs, 1959;

c) Zweden, waar het nieuw Strafwetboek in werking trad op 1 januari 1965. Een samenvatting ervan werd gegeven door RAYMOND SCREVEN (V.U.B.), raadsheer in het Hof van Cassatie, "Le nouveau Code pénal suédois", R.D.P., 1965-66, 618-634;

d) Oostenrijk, waar het nieuw Strafwetboek in werking is getreden op 1 januari 1975. Raadpl. dienaangaande EGMONT FORREGER, "Le nouveau droit pénal autrichien", *Rev. Sc. Crim. et de Dr. pén. comp.*, 1975, 653-663;

e) de Bondsrepubliek Duitsland, waar het nieuw Strafwetboek volledig in werking is getreden op 1 januari 1975 (*Bundesgesetzblatt*, Teil I, 7 januari 1975). Zie daarover o.m. de volgende werken: KLAUS SESSAR, "A propos de la dernière réforme du droit pénal de la République fédérale d'Allemagne", *Rev. Sc. Crim. et de Dr. pén. comp.*, 1969, 995-998; THEODOR LENCKNER, (Münster), "Die Strafrechtsreform in der Bundesrepublik Deutschland und der Alternativ-Entwurf eines Strafgesetzbuches", *Tijds. voor Strafrecht*, Leiden, 1969, 57-84; PETER NOLLE (Mainz), "Le contre-projet d'un code pénal allemand", R.D.P., 1968-69, 751-767; A. MARCHAL, "Conséquences positives du contre-projet de code pénal en République Fédérale Allemande", R.D.P., 1968-69, 768-777; JÜRGEN BAUMANN, (Tübingen), "Problèmes réels et faux problèmes de la réforme du droit pénal en République Fédérale d'Allemagne", *Rev. Sc. Crim. et de Dr. pén. comp.*, 1970, 803-829; "Problèmes modernes de la réforme du droit pénal allemand", R.D.P., 1975-76, 13-26; H.I. SAGEL-GRANDE, "Het 'Einführungsgesetz zum Strafgesetzbuch' van de Duitse Bondsrepubliek", *Delikt en delinkwent*, 1975, 7-14.

⁶ O.m. in Frankrijk, waar het ontwerp van nieuw Strafwetboek einde juli 1976 door de door de minister van Justitie Jean Lecanuet opgerichte commissie werd ingediend, alsook in de Verenigde Staten van Noord-Amerika en in Canada. Zie LOUIS B. SCHWARTZ (Pennsylvania), "La réforme du droit pénal américain: le 'Model Penal Code'", *Rev. Sc. Crim. et de Dr. pén. comp.*, 1966, 599-606; GENEVIÈVE SUTTON, rechter in de Tribunal de grande instance de Paris, "Le projet de Code pénal fédéral des États-Unis", *Rev. Sc. Crim. et de Dr. pén. comp.*, 1971, 351-365; rapport van de "Law Re-

Wat België betreft, had, tot amper een viertal maanden geleden (zie verder nr. 4), de stem van verscheidene juristen voor een herziening van het Strafwetboek bij de daartoe bevoegde instanties schijnbaar weinig of geen gehoor gekregen; althans, in afwachting dat dit werk metterdaad zou worden aangepakt, bleef men bij de tot nog toe gevolgde methode van het uitvaardigen van bijzondere strafwetten van dringende aard, tevens met belangrijke draagwijdte⁷, meer bepaald met het oog op een krachtdadiger bestrijding van de belangtigend toenemende criminaliteit⁸.

3. Weliswaar, kort na de tweede wereldoorlog, en blijkbaar onder de impuls van wijlen Léon Cornil, procureur-generaal in het Hof van Cassatie, met zijn vooruitstrevende beschouwingen in zijn ophefmakende bijdrage: *Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente*⁹, verder uitgewerkt in zijn indrukwekkende openingsrede van 16 september 1946 voor het Hof van Cassatie: *Propos sur le droit criminel*¹⁰, had de toenmalige minister van Justitie, wijlen Albert Lilar, bij Besluit van de Regent van 9 november 1946, een commissie doen oprichten voor de studie van de herziening van het strafrecht en van de rechtspleging in strafzaken¹¹. Aanvankelijk samengesteld uit veertien leden onder het voorzitterschap van de procureur-generaal Léon

form Commission of Canada" - "Commission de réforme du droit du Canada", *Notre Droit Pénal*, januari 1976.

⁷ Zoals o.m. de wet van 2 juli 1975 tot wijziging van sommige bepalingen van het Strafwetboek met het oog op de bestaande van gewapende roofovervallen en van het nemen van gijzelaars (*Staatsblad* van 24 juli 1975, blz. 9095-9097, en commentaar bij de circulaire van het parket-generaal te Gent, R.nr. 59/75 van 4 augustus 1975); de wet van 9 juli 1975, die de wet van 24 februari 1921 vervangt betreffende de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingstoffen of antiseptica (*Staatsblad* van 26 september 1975, blz. 11.819-11.822, en commentaar bij de circulaire van het parket-generaal te Gent R.nr. 81/75 van 17 oktober 1975, R.nr. 85/75 van 4 november 1975 en, wat de psychotropische stoffen betreft, R.nr. 51/76 van 22 juni 1976 en R.nr. 61/76 van 12 augustus 1976).

⁸ Alleen al voor België zijn de statistische gegevens wel-sprekend :

	Moorden en moordpogingen	Hold-ups	Aanslagen
1970	80	31	6
1971	60	26	6
1972	123	36	2
1973	102	103	6
1974	182	76	12
1975	190	134	13

De preadviseurs T. DENYS, E. DESMET en F. THOMAS (assistentie bij het Seminarie Strafrecht en Strafvordering van de R.U.G.) over het thema "Geweld-criminaliteit: hold-up, gijzeling en vliegtuigkaperij" in de sectie strafrecht bij het XXVIIe Rechtscongres, ingericht te Leuven op 15 mei 1976 door de Vlaamse Juristenvereniging, aan wier preadvies voormelde cijfers ontleend worden (zie R.W., 1975-76, 2293-2308, meer bepaald 2296), stellen aldus vast dat het aantal moorden en moordpogingen in vijf jaar tijd meer dan verdubbeld is, terwijl het aantal hold-ups verviervoudigde.

⁹ Nov., *Procédure pénale*, I, 1946, Inleiding.

¹⁰ R.D.P., 1946-47, 1-32.

¹¹ *Staatsblad* van 21 november 1946, blz. 9470-9472.

Cornil, werd deze commissie naderhand aangevuld en uitgebreid¹², doch, voor zover mij bekend is, heeft zij haar werkzaamheden beperkt tot voorafgaande besprekingen betreffende het probleem van de indeling der strafbare feiten¹³ en tot een schets van voorontwerp van wijziging van titel I van het Wetboek van Strafvordering¹⁴. Vervolgens heeft zij haar activiteiten toegespitst op de vervanging van de Wet van 9 april 1930 door een voorontwerp dat ten slotte de Wet geworden is van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnorma-len¹⁵.

4. Sindsdien bleek die commissie haar werkzaamheden te hebben gestaakt, nu op 12 juli 1962 de taak van een afzonderlijke herziening van het Wetboek van Strafvordering toevertrouwd werd aan een koninklijk commissaris voor de herziening van de strafrechtspleging, de ere-procureur-generaal en hoogleraar Hermann Bekaert, terwijl naderhand, ter gelegenheid van de parlementaire discussies over de begroting van het Ministerie van Justitie, de herziening van het Strafwetboek nog wel eens af en toe aangeraakt werd¹⁶.

5. Zeer onlangs echter kwam er wind in de zeilen. Immers, het *Staatsblad* van 5 mei 1976 (blz. 5874) maakte een Koninklijk Besluit bekend van 6 april 1976 tot oprichting van een bij het Ministerie van Justitie ingestelde commissie van achttien leden voor de *herziening van het Strafwetboek*.

De toelichting tot de oprichting van die commissie, geplaatst onder het voorzitterschap van de hr. J. Dupréel, secretaris-generaal van het Ministerie van Justitie en hoogleraar aan de U.L.B., wordt ver-

strekt door het verslag aan de Koning dat het koninklijk besluit voorafgaat:

"Sinds 1867, toen het Strafwetboek in werking trad, heeft de evolutie van de materiële en menselijke levensomstandigheden een grondige wijziging gebracht in de strijd tegen de misdaad.

"Sommige gedragingen wekken niet meer dezelfde indruk als vroeger; andere, tevoren onbekend, zijn een bedreiging voor de veiligheid en verontrusten de publieke opinie.

"Dit is de reden waarom de drempels van de bestraffing in bepaalde gevallen moeten worden verplaatst en waarom moet worden gezocht naar een nieuwe benadering van de middelen om de essentiële rechten van het individu en van de gemeenschap in het huidige nationale als internationale bestel beter te beschermen.

"Verscheidene sectoren van ons strafbestel werden reeds gemoderniseerd, maar, voor een alomvattend opzet, is de herziening nodig van het Strafwetboek, de grondslag van alle geledingen van een ruimere bescherming van de maatschappij, die tegelijk zal moeten voldoen aan de vereisten van doeltreffendheid en menselijkheid.

"Het is wenselijk gebleken die opdracht toe te vertrouwen aan een ploeg die zó is samengesteld dat de diverse strekkingen welke thans met betrekking tot het strafbeleid tot uiting komen aan elkaar kunnen worden getoetst."

De commissie moet verslag uitbrengen over de oriëntering van de hervorming en vervolgens een voorontwerp van wet, houdende een nieuw Strafwetboek, alsmede andere wetswijzigingen, die ten gevolge van de voorgestelde hervorming nodig zouden zijn, aan de minister van Justitie voorleggen.

Het is bovendien van belang te wijzen op de rede, getiteld *Eigentijds Justitiebeleid*, die de minister van Justitie Herman Vanderpoorten uitsprak op de plenaire vergadering van het XXVIIe Wetenschappelijk Rechtscongres ingericht door de Vlaamse Juristenvereniging te Leuven op 15 mei 1976¹⁷, zodus amper enkele dagen vóór de datum van de door hem gedane installatie van de commissie (24 mei 1976).

"Zonder te willen vooruitlopen op de conclusies van de commissie," zo verklaarde o.m. de minister, "mag men stellen dat de noodzaak van een nieuwe aanpak zich in de moderne penologie sterk opdringt. (...)

"De volgende tendensen zijn in de strafrechtelijke evolutie duidelijk te onderscheiden:

"— een geleidelijk voltrokken omschakeling van het klassieke strafrecht naar een neoklassiek strafrecht, waarbij de basisbegrippen van misdrijf en straf, als juridisch-abstracte constructies, onder in-

¹² Zie de besluiten van de Regent van 25 februari 1947 (*Staatsblad* van 3 en 4 maart 1947) en van 3 november 1947 (*Staatsblad* van 11 december 1947) en het koninklijk besluit van 11 maart 1953 (*Staatsblad* van 16 en 17 maart 1953, blz. 1577).

¹³ Rapporteur over dit probleem was procureur-generaal HERMANN BEKAERT, die trouwens ook in zijn merkwaardige openingsrede voor het Hof van Beroep te Gent op 15 september 1947, "Maatschappelijke orde en conventionele structuur", R.W., 1947-48, 1-20, de door hem voorgestelde nieuwe indeling der misdrijven op grond van kwalitatieve criteria uitvoeriger en grondiger heeft behandeld.

¹⁴ Rapporteurs nopens die aangelegenheid waren de rector ridder A. BRAAS en de advocaat-generaal JEAN CONSTANT, later procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik.

¹⁵ Zie daarover meer in mijn openingsrede voor het Hof van Beroep te Gent op 1 september 1964, "Eb en vloed om de wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnorma-len", R.W., 1964-65, 65-98 en 129-160; vertaling: "La loi de défense sociale à l'égard des anormaux - Evolution des conceptions", J.T., 1965, 165-172, 185-191 en 206-212; R.D.P., 1964-65, 399-483, meer bepaald nr. 21.

¹⁶ Zie o.m. *Parl. Besch.*, Kamer, 1970-71, nr. 4/VI/3, 18 februari 1971, verslag namens de kamercommissie voor de Justitie uitgebracht door LINDEMANS, blz. 15; *Parl. Hand.*, Senaat, 1972-73, vergaderingen van 6 december 1973, *Beknopt Verslag*, blz. 208, 209 en 218; *Parl. Besch.*, Senaat, 1973-74, nr. 82, blz. 11; *Parl. Besch.*, Kamer, 1974-75, nr. 4/VI/2, verslag van A. CLAES bij de begroting van Justitie.

¹⁷ R.W., 1975-76, 2529-2540.

vloed van de criminologie en de leer van het sociaal verweer, evolueren naar de opvattingen van het misdrijf als een afwijkend sociaal verschijnsel waarbij de dader centraal wordt gesteld, en gestreefd wordt naar een grotere en meer oordeelkundige individualisering van straftoemeting en strafuitvoering in resocialiserende zin;

— een tendens van humanisering, — in de eerste plaats door het verzachten van de bestraffing, nl. tot hetgeen als onontbeerlijk voorkomt om de maatschappij te beveiligen en in onze tijd de bekommerning tot beperking van de effectieve gevangenisstraf tot die gevallen waarin, wegens de sociaal-gevaarlijkheid van de daders, dit zich opdringt; — in de tweede plaats door de erkenning — ook t.a.v. de delinquenten — van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op grond van het Verdrag van Rome.

”Kritische overwegingen”, aldus verder de minister, ”nopens de efficiëntie van de repressie en, daarbij aansluitend, de tendens om in de grootst mogelijke mate straffen te vervangen door sociaal-preventieve maatregelen, dienen hierbij voor ogen te worden gehouden. In dat zelfde perspectief zouden de primaire begrippen van uitboeting en vergelding vervangen dienen te worden door een ’penitentiare behandeling’, strevend naar readaptatie en resocialisering tot verwezenlijking van de sociale beveiliging, fungerend als rechtshandhavingssysteem.”¹⁸.

6. Het hoeft beslist geen betoog dat die recente oprichting van een commissie tot herziening van het Strafwetboek en de haar toevertrouwde opdracht, zoals deze duidelijk bepaald en tamelijk nauwkeurig toegelicht werd in de hierboven weergegeven ministeriële citaten, voor deze ploeg gezaghebbende juristen een arbeidsveld openen, waarin de opruiming van aldaar soms nog diep ingewortelde, tevens vrij dicht ineen verstrengelde hinderpalen, en de vervanging ervan door een harmonische op- en inrichting van nieuw opgevatte, althans grondig en duurzaam heraangepaste structuren, een belangrijke, omvangrijke, moeilijke en kiese taak betekenen, waarvan de oriëntering en vervolgens de te nemen fundamentele opties verantwoordelijkheden stellen, die een rijp overwogen, doorzichtige en koelbloedige bezinning vereisen, welke het niveau van de criminele politiek en de vraag naar de finaliteit van de strafsancie bereiken¹⁹.

¹⁸ *Ib.*, 2536-2537.

¹⁹ Lees in dat verband de realistische beschouwingen van W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, toenmalig procureur-generaal in het Hof van Cassatie, in zijn rede op de plechtige openingszitting van dit hof op 3 september 1973, ”Overwegingen omtrent de kunst recht te spreken en de uitoefening van het rechterlijk ambt”; R.W., 1973-74, 139-140.

Ten overstaan van zodanige opdracht, is het opzet van mijn uiteenzetting dan ook enkel, op zeer bescheiden wijze, een hopelijk vruchtbare poging aan te wenden om, op grond van de door een magistraat van het openbaar ministerie gedurende bijna drieënveertig jaar doorleefde evolutie van de maatschappelijke organisatie, zomede van de regelen die haar zouden moeten beheersen, *slechts enkele problemen* aan te snijden die de commissie noodzakelijk in de ene of de andere zin zal dienen op te lossen.

7. Een van die problemen betreft de *indeling van de strafbare feiten*. De strekking om de strafbare inbreuken in homogene groepen, op grond van bepaalde begrippen, in te delen, beantwoordt aan een niet ontwijkbare werkelijkheid, rechtstreeks verbonden aan de staatkundige inrichting, en die tot nog toe gestand bleef ondanks, of veeleer door, de multipliciteit en de toenemende complicatie van de sociale betrekkingen.

De rechtsvergelijking wijst er dan ook op dat alle strafwetgevingen en moderne strafrechtleerstelsels, zonder uitzondering, op een wezenlijk onderscheid tussen twee of meer soorten van misdrijven steele²⁰.

Het is voldoende bekend dat de in artikel 1 van het Strafwetboek omschreven driedelige indeling van de strafbare feiten — misdaden, wanbedrijven en overtredingen —, gebaseerd op de indeling van de straffen vervat eensdeels in artikel 7 en anderdeels in de artikelen van het Strafwetboek die voor elk van de straffen de aard en de duur bepalen, overgenomen werd uit de Franse Code pénal van 1810, die na het tot stand komen van de onafhankelijkheid van België alhier van kracht gebleven was.

De rechtsgeleerden die rond de helft van de XIXe eeuw deze driedelige indeling van de misdrijven voorstonden en hun opvattingen door de toenmalige wetgever, trouwens zonder discussie, deden goedkeuren²¹, steunden overwegend op twee argumenten :

²⁰ Zie de thans onvolledig geworden opsomming van de Strafwetboeken, die hetzij de tweeledige, hetzij de driedelige indeling der misdrijven hebben aangenomen, in voetnoot 2 van de openingsrede van de procureur-generaal H. BEKAERT voor het Hof van Beroep te Gent op 15 september 1947, ”Maatschappelijke orde en conventionele structuur”, R.W., 1947-48, 22. Het nieuw Oostenrijks Strafwetboek en het nieuw Strafwetboek van de Bondsrepubliek Duitsland, beide in werking gesteld op 1 januari 1975, hebben de driedelige indeling der strafbare feiten vervangen door de tweeledige indeling in misdaden en wanbedrijven; zie dienaangaande EGMONT FORREGGER, ”Le nouveau droit pénal autrichien”, *op. cit.*, in voetnoot 5, litt. d, en wat de Bondsrepubliek Duitsland betreft, de auteurs vermeld in voetnoot 5, litt. e.

²¹ Zie *Ann. Parl., Kamer*, 1851, 43, vergadering van 13 november 1851; *Ann. Parl. Senaat*, 1852, 26, vergadering van 13 december 1852.

1° de *intrinsieke waarde en aard* van de misdrijven stuurt logischerwijze aan op een drieledige indeling²²;

2° het *nut en de praktische betekenis* van deze indeling, die zo nauw gebonden was aan de bestaande gerechtelijke instellingen dat het onmogelijk bleek die indeling uit de strafwetgeving uit te schakelen, temeer daar aan elke soort van gerecht speciale soorten straffen en bijzondere bevoegdheids- en procedureregelen verbonden waren, terwijl deze drieledige indeling haar weerslag vond in de Grondwet zelf, waar artikel 98 de berechting door de jury bestemt voor de misdaden en de politieke- en drukpersmisdrijven²³.

8. Evenzo is het bekend dat, hoofdzakelijk onder de impuls van de sociologische school, tegen de klassieke indeling van de misdrijven een met de jaren toenemende kritiek werd uitgebracht, waarbij het *artificieel en inadequaats* kenmerk van die indeling op overtuigende wijze werd aangetoond.

1° Het lijdt in de eerste plaats geen twijfel dat een verantwoorde indeling van de misdrijven slechts naar *kwalitatieve maatstaven* opgebouwd kan worden. Een onderscheid tussen de strafbare inbreuken is alleen te rechtvaardigen wanneer er een verschil bestaat tussen de *doeleinden* die de *strafreactie van de gemeenschap* tegen de wetovertreders nastreeft, een reactie die op zich zelf bepaald is door de *aard* en door de *persoonlijkheid* van het individu in verband met het *sociaal milieu* waarin hij zich beweegt en handelt, waarin het crimineel feit waargenomen werd, en waarin de inbreuk de rol van verstoring element vervult.

Daarentegen kan een wettelijke indeling der misdrijven, wanneer zij, zoals die van het Strafwetboek, gebaseerd is op de straf *als kwantitatief begrip*, bezwaarlijk rekening houden met deze individuele en sociale factoren, a.g. met de intrinsieke kenmerken van de strafbare gedragingen van de dader²⁴.

²² Zie J.J. HAUS, *Principes généraux du droit pénal*, Gent, Joste, 1974, nr. 318, blz. 233-234. Ofschoon de strafbare feiten van zeer verschillende en uiteenlopende aard zijn, kunnen ze toch gerangschikt worden in drie categorieën: de zwaarwichtige misdrijven die een strenge straf eisen; de feiten die wegens hun geringere zwaarwichtigheid slechts een mindere straf eisen; en ten slotte lichte inbreuken waarvoor een lichte bestraffing volstaat. Alleen, zo vervolgt Haus, moet ervoor gezorgd worden dat de wetgever in de categorie van de misdaden en wanbedrijven slechts die daden opneemt die krachtens hun graad van zwaarwichtigheid daar werkelijk thuishoren. Daar de strengheid van de straf aldus bepaald werd door de zwaarte van de inbreuk, is die drieledige indeling dan ook uitermate logisch en rechtvaardig.

Zie ook *Ann. Parl. Kamer*, 1850-51, 2122, vergadering van 2 juli 1851, rapport Ad. ROUSSEL; NIJPELS, *Code pénal belge*, Brussel, Bruylant, 1967, blz. 188.

²³ Rapport HAUS aan de Regering, *Ann. Parl.*, 1849-50, 325; NIJPELS, *op. cit.*, blz. 26.

²⁴ Het gebrek van die indeling op grond van kwantitatieve criteria werd zeer raak aangetoond door wijlen de procureur-generaal LÉON CORNIL in zijn reeds in de voetnoten 9 en 10 geciteerde werken, "Le droit pénal et la procé-

2° De wettelijke drieledige indeling van de misdrijven *wordt niet consequent* doorgevoerd.

Immers, hoewel de misdrijven, *in abstracto* beschouwd, ingedeeld zijn in drie categorieën naar gelang van de door de wet op ieder daarvan gestelde straffen, verkrijgen zij nochtans slechts het kenmerk van misdaad, wanbedrijf of overtreding door de straf die door een onherroepelijk geworden vonnis of arrest op het misdrijf wordt toegepast²⁵, zodat de door de strafwet als misdaad genoemde feiten een wanbedrijf kunnen worden, en de als wanbedrijven omschreven feiten overtredingen. Voorts moet, krachtens artikel 98 van de Grondwet het Hof van Assisen de *misdaden* berechten, doch meestal, en behoudens bijzondere omstandigheden²⁶, worden thans nog enkel naar dit hoger crimineel gerecht verwezen de misdaden die niet vatbaar zijn voor correctionalisering bij toepassing van de Wet van 4 oktober 1867, gewijzigd door die van 4 september 1891, 23 augustus 1919, 14 mei 1937 en 19 maart 1956, terwijl, naar luid van een wetsontwerp, reeds op 25 maart 1976 goedgekeurd door de Senaat en thans aanhangig voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, deze correctionalisering door de onderzoeksgerechten mogelijk zal zijn voor *al de misdaden* die door de wet niet gestraft worden met meer dan *twintig jaar dwangarbeid*²⁷.

Dezelfde inconsequentie, ditmaal door de wetgever veroorzaakt, inzake de bevoegdheid van de *politierechtbank*: op grond van het *artikel 138* van het *Wetboek van Strafvordering* ressorteren verscheidene wanbedrijven onder de bevoegdheid van de *politierechtbank*.

Ten slotte is even inconsequent de vaststelling dat, in geval van correctionalisering of contraven-tionalisering, waardoor het strafbaar feit dus sinds

dure pénale après la tourmente" en "Propos sur le droit criminel", alsook vooral door de procureur-generaal H. BEKAERT, in zijn in voetnoot 20 vermelde openingsrede, "Maatschappelijke orde en conventionele structuur", nr. 22, R.W., 1947-48, 15-16.

²⁵ Cass., 7 januari 1935, *Pas.*, 1935, I, 99.

²⁶ O.m. in de gevallen waarin het geboden is de dader(s) van de misdaad door een criminele straf te doen straffen, b.v. de daders en de deelnemers aan diefstal(len) gepleegd door middel van geweld en bedreiging (artt. 471 en 472 Sw., vervangen door de artt. 2 en 3 W. 2 juli 1975) of de dader van een verkrachting op een minderjarig kind boven de leeftijd van tien jaar doch minder dan zestien jaar oud, of zelfs op een meerderjarige vrouw wanneer de feiten gepleegd werden in bijzonder hatelijke omstandigheden (art. 375 Sw.).

²⁷ Zie *Parl. Besch.*, *Senaat*, 1974-75, nr. 540/1, 24 februari 1975, wetsontwerp; *Parl. Hand.*, *Senaat*, 1975-76, vergaderingen van 24 maart 1976, blz. 1795-1796, en van 25 maart 1976, blz. 1866; *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1975-76, nr. 841/1, 26 maart 1976; *Parl. Hand.*, *Kamer*, 1975-76, 3004 en 3006, vergadering van 30 maart 1976. Men vindt een volledige opsomming van de misdaden strafbaar met vijftien tot twintig jaar dwangarbeid en tot nog toe niet voor correctionalisering vatbaar in het verslag A. CALEWAERT van de Justitie-commissie voor de Senaat in *Parl. Besch.*, *Senaat*, 1975-76, nr. 540/2, 17 februari 1976, blz. 4-5.

de dag waarop het gepleegd werd, als respectievelijk een wanbedrijf of een overtreding beschouwd moet worden²⁸, nochtans verscheidene factoren behouden blijven die eigen zijn aan de oorspronkelijke klassificering van de inbreuk: b.v. de door de wet strafbaar gestelde poging tot het plegen van een bepaald wanbedrijf, blijft strafbaar na contraventionalisering, hoewel de poging tot het plegen van een overtreding niet strafbaar gesteld is.

3° Een logische en symmetrische driedelige indeling van de misdrijven naar de toe te passen straffen zou drie verschillende categorieën straffen moeten impliceren.

Welnu, behoudens de doodstraf, die voor de misdaden van gemeen recht, althans in vredetijd, in onbruik is geraakt en in ons land niet meer wordt uitgevoerd, en ondanks de grote verscheidenheid van straffen opgesomd in artikel 7 van het Strafwetboek, worden al die straffen *in feite* herleid tot twee: de *vrijheidsberoving* en de *geldboete*.

Alle misdaden worden gestraft met vrijheidsberoving, sommige ook met geldboete; op de wanbedrijven en de overtredingen wordt hetzij vrijheidsberoving, hetzij geldboete, hetzij die beide straffen gesteld. Vrijheidsberoving verandert weliswaar van naam naar gelang ze toegepast wordt in criminele, in correctionele of in politiezaken. In criminele zaken wordt ze genoemd: dwangarbeid, die ondergaan wordt in tuchthuizen; opsluiting, die ondergaan wordt in opsluitingshuizen (art. 14 Sw.); hechtenis, die ondergaan wordt in een van 's Rijks vestingen of in een opsluitingshuis of een verbeterhuis (art. 17 Sw.). In correctionele- of politiezaken wordt ze genoemd: gevangenisstraf, die ondergaan wordt in verbeterhuizen (art. 26 Sw.) en in politiezaken in de gevangenschappen (art. 29 Sw.). In feite echter komen die verschillende benamingen slechts neer op een *verschil in de duur van de vrijheidsberoving*. Het penitentiair regime van de veroordeelden verschilt slechts door sommige nuances, terwijl de woorden "tuchthuis", "opsluitingshuis", "verbeterhuis" elke betekenis hebben verloren, en de veroordeelden tot vrijheidstraf opgesloten worden in gevangenschappen of strafinrichtingen.

9. Het geheel van al deze gegronde kritische beschouwingen tegen de geldende wettelijke indeling der strafbare feiten van het Strafwetboek, — gebaseerd op een *kwantitatief criterium*, nl. de straf —, heeft heden ten dage geleid tot de algemene overtuiging dat deze indeling volstrekt niet meer beantwoordt aan de eisen van de sedert de codificaties der XIXe eeuw grondig gewijzigde maatschappelijke

verhoudingen en een volledige herziening van die indeling is derhalve werkelijk geboden op grond van een *kwalitatief criterium*, nl. de *wezenlijke structuur der misdrijven*²⁹.

10. Aldus luidde reeds in 1946 het voorstel van wijlen de procureur-generaal Léon Cornil tot herindeling van de misdrijven³⁰.

Op grond van dit voorstel zouden de strafbare inbreuken kunnen worden ingedeeld naar volgend schema:

1° De misdaden, die uitsluitend onder de bevoegdheid zouden ressorteren van het hof van assisen, zouden nog enkel omvatten: alle *zwaarwichtige misdrijven*, alsmede, om te voldoen aan artikel 98 van de Grondwet, de politieke en drukpersmisdrijven.

Terloops gezegd, zou het begrip "zwaarwichtig misdrijf", naar mijn persoonlijke zienswijze, niet enkel mogen beperkt worden tot de op grond van het reeds vermeld ontwerp van wet tot wijziging van de Wet van 4 oktober 1867, *niet correctionaliseerbare misdaden*, waarop dus een vrijheidsberoving gesteld is van meer dan twintig jaar, of de doodstraf³¹. Doch in die categorie zouden ook moeten begrepen worden sommige misdaden die thans door de wet gestraft worden met *dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar*, en die, ofschoon ze vatbaar zouden zijn voor correctionalisering op grond van voormeld wetsontwerp, niettemin als zo zwaarwichtig

²⁹ Zie o.m. het verslag van de vergadering van 19 oktober 1963 van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht, R.D.P., 1963-64, 247, alsook het verslag van de vergaderingen te Amsterdam op 29 en 30 november 1968 van de afdeling strafrecht van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland over het thema "De indeling van strafbare feiten naar Belgisch recht en naar Nederlands recht", op grond van preadviezen van mr. JOZEF NUYTINCK, advocaat te Gent (België) en mr. W. DUK (Nederland), *Jaarboek* 1967-1968, Tjeenk Willink, Zwolle, blz. 296-298, 329-353 en 354-367.

³⁰ *Op. cit.* in de voetnoten 9 en 10. Men weet dat het Nederlands Wetboek van Strafrecht, uitgevaardigd door de wet van 3 maart 1881 en uitvoerbaar verklaard op 1 september 1886, onder invloed van de sociologische leer reeds van meetaf aan een tweeledige kwalitatieve indeling der strafbare feiten heeft gehuldigd. Deze worden verdeeld in delicten en overtredingen. De indeling zou dus moeten overeenstemmen met die welke later door de procureur-generaal LÉON CORNIL en door de procureur-generaal H. BEKAERT (zie verder voetnoot 33) aangeprezen werd, in strafbare feiten gericht tegen de maatschappelijke orde en die gericht tegen de conventionele structuur. Doch deze gewenste sociologische indeling komt in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht verworpen te voorschijn, omdat de logische gevolgen van die indeling niet steeds consequent werden doorgevoerd, en aan de andere kant door het stellen van een maximumduur van een jaar op de hechtenis zekere strafbare feiten, gericht tegen de conventionele structuur, noodzakelijk onder de delicten dienden te worden gerangschikt. Zie daarover meer in de studie van ROLAND DEZEURE, "Vergelijking tussen de indeling der strafbare feiten en de hiermede samenhangende gevolgen in de strafwetgevingen van België en van Nederland", R.W., 1954-55, 545-562.

³¹ Zie nr. 8-2° en voetnoot 27.

²⁸ Cass., 30 november 1953, *Pas.*, 1954, I, 261; Cass. (Ver.K.), 18 februari 1955, *Pas.*, 1955, I, 649, en de noot.

tig worden beschouwd dat de daders en deelnemers doorgaans naar het hof van assisen verwezen dienen te worden.

Ik denk b.v. aan de diefstallen gepleegd door middel van geweld of bedreiging in een der omstandigheden, nu uitgestippeld in artikel 472 van het Strafwetboek (zoals dit artikel vervangen werd bij artikel 3 van de Wet van 2 juli 1975), of met de gevolgen bepaald door artikel 473 van het Strafwetboek (zoals dit artikel vervangen werd door artikel 4 van dezelfde voormelde wet); aan bepaalde gevallen van muntvervalsing bedoeld in de artikelen 173 en 176 van het Strafwetboek; aan sommige verkrachtingen op kinderen van minder dan 14 jaar oud (art. 375, derde en vierde lid, Sw.); aan poging tot of medeplichtigheid aan doodslag (art. 393 Sw.); aan kindermoord met voorbedachte rade door de moeder op haar onwettig kind (art. 396, vierde lid, Sw.); aan het vernielen door ontploffing van gebouwen (art. 520 Sw.); aan hoofden en aanstokers van benden die tot plunderingen overgaan, in bepaalde omstandigheden (art. 530, derde lid, en 531 Sw.); aan gijzeling wanneer binnen vijf dagen na de aanhouding, de gevangenneming of de ontvoering, de gijzelaar vrijwillig wordt vrijgelaten zonder dat aan het bevel of de voorwaarde is voldaan (art. 347bis, derde lid, Sw.; art. 1 der Wet van 2 juli 1975); aan de misdrijven van artikel 2, § 1, van de Wet van 9 juli 1975 betreffende de verdovende middelen, slaapmiddelen en psychotropische stoffen, wanneer deze strafbare feiten gepleegd werden t.a.v. een kind van minder dan 12 jaar oud, of indien ze daden van deelneming zijn aan de bedrijvigheid van een vereniging in hoedanigheid van leidend persoon (art. 2, § 4, van voormelde wet).

2° De *inbreuken op de regelen* die de grondslag zijn van het sociaal leven, b.v. diefstal, oplichting, verduistering, misbruik van vertrouwen, bedrieglijke bankbreuk, valsheden, zedenmisdrijven, verscheidene brandstichtingen, gekarakteriseerde gewelddaden en vernielingen, zouden de benaming kunnen bewaren van *wanbedrijven of delicten*.

3° De *inbreuken op de regelen van formele aard*, ontstaan uit de noodwendigheden van het leven in gemeenschap en die verband houden met de economische en sociale structuren van de Staat, zouden de benaming van *overtredingen* behouden.

De inbreuken tegen de maatschappelijke orde (wanbedrijven of delicten) en de inbreuken tegen de conventionele structuur (de zogenoemde overtredingen) zouden niet enkel verschillen wat de *aard* ervan betreft, doch ook wat aangaat de ter zake geldende regelen van *procedure*, de rechtbanken die van die inbreuken kennis zouden nemen, en de *aard* der straffen.

11. Evenwel, de vraag die in dat verband rijst

is: hoe zal worden bepaald dat de regel waarop een inbreuk wordt gepleegd, behoort tot de regelen van de maatschappelijke orde of tot die van de conventionele structuur?

Want in een stelsel waarin de misdrijven ingedeeld zijn naar de aard van de straf is het onvermijdelijk dat tot beide categorieën behorende bepalingen zowel in het gecodificeerde strafrecht (boek II Sw.) als in de bijzondere strafwetten voorkomen.

In overeenstemming met de zienswijze van de advocaat-generaal Jules D'Haenens, die in dat perspectief een onderzoek heeft gewijd aan de mogelijkheid om in de bijzondere strafwetten een synthese van beteugeling te realiseren, wil het mij voorkomen dat het wezenlijk onderscheid tussen beide categorieën, — regelen van de maatschappelijke orde, regelen van de conventionele structuur, — hoofdzakelijk gelegen is in het doel dat door het maatschappelijk optreden beoogd wordt³².

12. *Inbreuken op de maatschappelijke orde* zijn die welke als een krenking dienen te worden beschouwd tegen dié groep regelen, gegroeid uit het sociaal bewustzijn van de collectiviteit, die als het ware de natuurlijke armatuur vormen van de maatschappij, die met die maatschappij evolueren, en de grondslag van de sociale orde vormen³³.

Wanneer zulke regelen geschonden worden, is het door de *sociale reactie beoogde doel*: de noodzakelijkheid van de resocialiserende wederaanpassing van de dader door te pogen hem tot meer begrip en eerbied voor de fundamentele humane waarden te brengen.

De bestraffing moet dus opgevat en toegepast worden met betrekking tot de *persoon* van de delinquent, bekeken in zijn sociaal milieu, met een voorafgaand onderzoek betreffende de omstandigheden van psychisch-fysische of sociale aard waarin de inbreuk gepleegd werd, opdat de rechter op die inbreuk een aangepaste strafsancie zou kunnen toepassen, eensdeels ter bestraffing van de delinquent, anderdeels ter verzekering van zijn reclasse-
ring³⁴.

13. Daartegenover staan de *inbreuken op de conventionele structuur* die een schending zijn van die menigvuldige regelen, welke enkel ontstaan zijn uit

³² JULES D'HAENENS, "Is een synthese van de beteugeling in de bijzondere strafwet te realiseren?", R.W., 1963-64, 473-490, meer bepaald 473-474.

³³ Zie H. BEKAERT in zijn in de voetnoten 20 en 24 vermelde openingsrede, "Maatschappelijke orde en conventionele structuur", R.W., 1947-48, 8.

³⁴ Zie deszake de beschouwingen in de uitvoerige rechtsliteratuur, vermeld in mijn openingsrede van 2 september 1974, "Het betrekken van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf", R.W., 1974-75, 201, voetnoot 15, en mijn overwegingen in "Het individueel en maatschappelijk dossier van de delinquent", R.W., 1948-49, 834-858.

de bewust ingestelde samenwerking tussen de mensen en tot doel hebben de structuur en de werking van de staatsorganisatie te scheppen, het toezicht erover en de controle ervan in te richten, de uitwerking van de technische vooruitgang te verzekeren, de collectieve waarden te begunstigen of te beschermen, de storingen en ongemakken te verwijderen, en dies meer. Ze ondergaan achtereenvolgens wijzigingen die om de beurt gerechtvaardigd worden door het nut, de openbare orde, de administratieve noodwendigheden en de eisen van een steeds toenemende complexiteit van de staatsorganisatie³⁵.

Voor inbreuken op zulke regelen is het doel van de bestraffing enkel een terugbrengen tot de politieke (in de etymologische betekenis van het woord), bestuurlijke of sociale *tucht*, die aan een welbepaalde sociaal-economische inrichting van de Staat inherent is. Een voorafgaand onderzoek naar de persoonlijkheid van de wetsovertreder en zijn wederaanpassing aan de grondvereisten van het maatschappelijk leven, waartegen zijn handelwijze trouwens niet gericht was, zijn dus niet geboden; er dient enkel een beroep te worden gedaan op eenvoudige dwangmiddelen, die, zoals verder wordt betoogd, zo ruim en zo verscheiden mogelijk moeten worden opgevat (zie nrs. 21 tot 24)³⁶.

14. Op de keper beschouwd is de door de procureur-generaal Leon Cornil voorgestelde indeling der strafbare feiten eigenlijk een *tweeledige*, en niet een *driedelige indeling*. Immers, indien de zwaarste onder de misdrijven, te weten de groep die thans niet voor correctionalisering vatbaar is, het voorbehouden gebied van de jury vormen, samen met de politieke en drukpersmisdrijven, gaat het tenslotte om een loutere bevoegdheidsregeling, ter voldoening aan een grondwettelijk voorschrift, die de tweeledige indeling, zoals zij hierboven werd samengevat, niet raakt³⁷.

Deze laatste stuit evenwel op de moeilijkheid dat tussen de inbreuken op de maatschappelijke orde en de inbreuken op de conventionele structuur de scheiding niet volstrekt rechtlijnig kan zijn: het zal immers gebeuren dat inbreuken op de conventionele structuur, door de omstandigheden waarin ze werden gepleegd of door hun herhaling, bij de dader van een beslist anti-maatschappelijke karakteriële gedraging, of van een misprijzende onverschilligheid doen blijken.

De grens tussen de misdrijven van de ene en van de andere groep zou dan ook zo moeten getrokken worden dat de mogelijkheid bestaat een zogenaamde "overtreding" te verwijzen naar de rechter die de "wanbedrijven of delicten" onder zijn bevoegdheid heeft, telkens als zou blijken dat de omstandigheden waarin de "overtreding" werd gepleegd wijzen op voormelde duidelijk anti-sociale houding bij de wetsovertreder of op een minachting voor elke reglementering³⁸.

Voorgesteld werd in zulke gevallen het overschakelen van de ene rechtspleging naar de andere aan de onderzoeksgerechten toe te vertrouwen, met de nodige waarborgen voor de verdachte.

Is dit de beste oplossing?

De ervaring leert dat menige strafzaak pas ter terechtzitting, waar het onderzoek op tegenspraak geschiedt, in het juiste licht gezien wordt. Het onderzoeksgerecht oordeelt op het dossier en het wil mij voorkomen dat zijn tussenkomst hierin de strafprocedure meer ingewikkeld zal maken zonder eigenlijke waarborgen voor de betrokkene.

Naar mijn mening zou het eenvoudiger en gepaster zijn aanvankelijk het openbaar ministerie, onder de door de wet gestelde voorwaarden, over deze overschakeling te laten oordelen, terwijl vervolgens de rechter over de grond van de zaak, die de verantwoordelijkheid van het vonnis draagt, het best aangewezen is om *uiteindelijk te beslissen* dat een bepaald geval van "overtreding" als "wanbedrijf" behandeld zal worden, of omgekeerd, en dit steeds onder zijn bevoegdheid³⁹.

15. De voorgestelde indeling der strafbare feiten, die ik persoonlijk zeer geneigd ben aan te kleven, stelt nochtans vanzelfsprekend de vraag van de *bevoegdheid der strafgerechten*.

Er rijzen geen moeilijkheden voor de *zwaarwichtige misdrijven*, beperkt tot de niet voor correctionalisering vatbare misdrijven, met name die waarop door de wet doodstraf of vrijheidsstraf wordt gesteld van *meer dan twintig jaar*, want de straffen thans door het artikel 7, eerste lid, 1° tot 4°, van het Strafwetboek genoemd als "dwangarbeid", "hechtenis", en "opsluiting" zouden uit de terminologie van ons strafrecht verdwijnen, op grond van de in nr. 8-3° hierboven weergegeven vaststellingen en uitgebrachte beschouwingen. Het *hof van assisen* zal steeds uitsluitend bevoegd zijn om misdrijven van zodanige aard te vonnissen, alsook de politieke en drukpersmisdrijven.

³⁵ Zie H. BEKAERT, *op. cit.*, in de voetnoten 20, 24 en 33, R.W., 1947-48, 13.

³⁶ *Ib.*, 15, en JULES D'HAENENS, *op. cit.* in voetnoot 32, R.W., 1963-64, 474.

³⁷ Zie JAN RUBBRECHT, "Beschouwingen over de indeling van de strafbare feiten", R.W., 1947-48, 145-152, meer bepaald 151.

³⁸ Zie LÉON CORNIL, "Propos sur le droit criminel", *op. cit.* in voetnoot 10, R.P.D., 1946-47, 25. In dezelfde zin H. BEKAERT, *op. cit.* in de voetnoten 20, 24, 33 en 34, R.W., 1947-48, 17; JAN RUBBRECHT, *op. cit.* in voetnoot 37, R.W., 1947-48, 150.

³⁹ Zie o.m. in die zin JAN RUBBRECHT, *op. cit.* in de vorige voetnoot, R.W., 1947-48, 151.

16. Doch wat de *wanbedrijven of delicten* betreft, nog enkel opgevat als *inbreuken op de grondregelen van de maatschappelijke orde*, en waarvan de berechting opgedragen moet worden aan de *correctionele rechtbanken*, wordt wel een probleem gesteld met betrekking tot het *maximum van de vrijheidstraf* dat het hoogste peil van de bevoegdheid van die rechtbanken zou moeten bepalen.

Inderdaad, bij inzage van het verslag uitgebracht, uit naam van de Justitiecommissie van de Senaat, door de senator Willy Calewaert over het ontwerp van wet tot wijziging van de Wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden en van het Strafwetboek⁴⁰, blijkt dat in het voorontwerp van Wetboek van Strafvordering opgesteld door koninklijk commissaris H. Bekaert, voor artikel 1 van boek III, titel I, voorgelegd aan de commissies voor de Justitie van de Kamers sedert 10 oktober 1974, en besproken in de subcommissie van de Senaat, voorlopig de volgende tekst werd aangenomen :

"Artikel 1. — De correctionele rechtbank neemt kennis van :

1. hoger beroep tegen vonnissen van de politierechtbank ;
2. misdrijven door de wet bestraft met een correctionele straf die niet bij wet tot de uitdrukkelijke bevoegdheid van de politierechtbank behoren ;
3. misdrijven door de wet bestraft met opsluiting of tijdelijke dwangarbeid, indien de raadkamer van beroep niet de verwijzing naar het hof van assisen bevolen heeft met toepassing van Boek II, titel III, hoofdstuk V, artikel 37.

"In het geval van 3, hiervoren, kan de rechtbank, in de plaats van de bij de wet gestelde straf, een gevangenisstraf met een maximum van niet meer dan *tien jaar* opleggen.

"Indien samenloop van misdrijven en herhaling tegelijk bestaan, mag dat maximum niet meer dan *twintig jaar* bedragen."

In afwachting dat de inhoud van de begrippen misdaad, wanbedrijf en overtreding volledig wordt herdacht, is de oplossing voorgesteld door de tekst van voormeld voorontwerp, naar mijn oordeel, aanvaardbaar, ook zolang de criminele straffen van tijdelijke dwangarbeid van ten hoogste twintig jaar en van opsluiting behouden worden en de met zulke straffen beteelde misdrijven ofwel door de kamer

van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep — in het voorontwerp herdoopt in "raadkamer van beroep" — naar het hof van assisen verwezen kunnen worden, ofwel vatbaar zijn voor correctionalisering : hetzij door de onderzoeksgerechten bij aanneming van verzachtende omstandigheden of om reden van verschoning — stelsel van de reeds herhaaldelijk gewijzigde en eerlang nog te wijzigen Wet van 4 oktober 1867 — hetzij *van ambtswege* ingevolge de wet zelf, volgens het stelsel van het voorontwerp van Wetboek van Strafvordering, derhalve *zonder* het aannemen van verzachtende omstandigheden of gronden van verschoning.

Doch, *het zijn overgangsmaatregelen*, want, ingeval de herziening mocht leiden tot de afschaffing van deze criminele straffen, om ze alle te vervangen door één enkele eenvormige vrijheidstraf, genoemd *gevangenisstraf*, — een hoop die reeds door *Nijpels*, bijna een eeuw geleden, nl. in 1879 werd uitgesproken⁴¹ — zal logischerwijze meteen de inkonsequentie en artificiële techniek van de nagenoeg systematisch verrichtte correctionalisering waardoor het bepalen van de straf een kunstmatig karakter verkrijgt⁴², noodzakelijk vervallen.

17. Zal dan de vraag rijzen of al de misdrijven die thans gestraft worden met opsluiting, dwangarbeid van tien tot vijftien en van vijftien tot twintig jaar — die klaarblijkelijk inbreuken op de grond-

⁴¹ Reeds in 1879 moest NIJPELS zelf, ondanks de strakheid van zijn principiële opvattingen, de werkelijke grond van dit probleem erkennen in de volgende bewoordingen :

"Mais, a-t-on dit, la qualification des infractions dans le nouveau Code n'est pas à l'abri de la critique.

"(...) il est possible que certaines qualifications du Code pénal paraissent trop sévères aujourd'hui.

"La tendance de notre époque est l'adoucissement des peines. Cela est incontestable. Le Code est en vigueur depuis neuf ans, mais le projet a été rédigé il y a plus de vingt-cinq ans et les Chambres ont apporté très peu de changements aux qualifications des infractions proposées dans le projet. Dans cet intervalle d'un quart de siècle, la science a fait des progrès. On a aujourd'hui, sur le but des peines et sur le mode de leur exécution, des idées auxquelles on osait à peine penser il y a vingt-cinq ans. Et nous ne sommes peut-être pas éloignés du moment où le système inutilement compliqué de nos peines privatives de liberté, disparaîtra pour faire place à la seule peine d'emprisonnement ; alors aussi pourra disparaître l'arbitraire distinction des infractions en crimes et délits qui est la plaie de notre législation pénale." (Bijlage bij Parl. Besch., Kamer, 1878-79, blz. 109, nr. 15.)

⁴² Zie o.m. *Verslagen van het Studiecentrum tot hervorming van de Staat - Hervorming van de rechtspleging*, III, blz. 30-31, waar de correctionalisering als "uitweg" en "redmiddel" genoemd wordt. Zie ook SIMON SASSERATH, "L'abus des correctionnalisations par l'application systématique de circonstances atténuantes", R.D.P., 1937, 286-292 ; JAN RUBRECHT, "De correctionalisatie van misdaden", R.W., 1937-38, 609-618 ; SIMON SASSERATH, "La correctionnalisation", R.D.P., 1955-56, 211 e.v. ; LÉON CORNIL, *Nov., Procédure pénale*, I, 1946, Inleiding ; E. DE LE COURT, "Considérations historiques et d'actualité sur les circonstances atténuantes et la correctionnalisation en Belgique", rede op de openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel op 1 september 1959, J.T., 1959, 505-512, meer bepaald blz. 510, R.D.P., 1959-60, 127-162, meer bepaald blz. 154.

⁴⁰ Zie *Parl. Besch., Senaat*, 1975-76, nr. 540/2, 17 februari 1976, blz. 2-4 ; zie ook *Parl. Hand., Senaat*, 1975-76, 1795, vergadering van 24 maart 1976. Dit bleek ook reeds uit twee bijdragen van ALAIN DE NAUW, thans substituut-procureur des Konings te Brussel en docent aan de V.U.B., tevens medewerker van de koninklijke commissaris Bekaert : "Het opsporingsonderzoek nu en morgen", R.W., 1974-75, 1607 e.v. ; "De procedureregeling door de raadkamer en de hervorming van het strafprocesrecht", R.W., 1975-76, 1217-1234, meer bepaald 1227.

regelen van de maatschappelijke orde zijn en de sociale wederaanpassing van de veroordeelde noodzakelijk maken — onder de bevoegdheid zullen ressorteren van de correctionele rechtbank, met als hoogst mogelijke door haar uit te spreken *maximumstraf*: een vrijheidstraf van *tien jaar*, en in geval van samenloop en herhaling *tegelijk* — wat vrij zeldzaam is —, een vrijheidstraf van twintig jaar.

Hoezeer men ook, naar de evoluerende opvattingen en aanvaarde normenverschuivingen over de mate van strafwaardigheid in het moderne strafrecht, een van de door de minister van Justitie onderstreepte tendensen naar humanisering en verzachting van de bestraffing in acht moet nemen (zie nr. 5 hierboven), kan niettemin bezwaarlijk worden ontkend dat ter bescherming en beveiliging van de maatschappij, verscheidene misdrijven waarop de wet thans een straf stelt van maximum vijftien tot twintig jaar dwangarbeid, als uiteraard zwaarwichtige misdrijven kunnen worden beschouwd. Ik verwijs dienaangaande naar de, trouwens niet beperkende, opsomming die in nr. 10-1° hierboven gegeven werd, meer bepaald: gewapende roofovervallen, sommige aspecten van gijzeling, bepaalde gevolgen of omstandigheden verbonden aan het kapen van vliegtuigen⁴³, of aan het verstrekken van verdovende middelen, slaapmiddelen of psychotropische stoffen.

Daarentegen zou t.o.v. andere misdrijven die thans door de wet gestraft worden met een maximumstraf van tien tot vijftien jaar dwangarbeid, hoewel zij als erge vergrijpen tegen de grondregelen van de maatschappelijke orde dienen te worden beschouwd, niettemin uit een oogpunt van strafwaardigheidsmaat, d.i. van onontbeerlijk geachte beveiliging van de gemeenschap en van sociale reactie, vrede kunnen worden genomen met een maximumvrijheidsstraf van tien jaar.

⁴³ Zie o.m. baron JEAN CONSTANT, "La législation belge relative à la répression des attentats contre la régularité et la sécurité de la navigation aérienne", juni 1974, in *liber amicorum Professor Baron Jean van Houtte*, blz. 189-210.

Addé: de wet van 20 juli 1976 (*Staatsblad* van 1 september 1976, blz. 10.857), houdende goedkeuring van het Verdrag tot bestrijding van wederrechtelijke gedragingen gericht tegen de veiligheid van burgerluchtvaart, en houdende wijziging van de wet van 27 juni 1937 betreffende de regeling der luchtvaart. Artikel 3, § 2, van de wet vervangt artikel 30 van de wet van 27 juni 1937 houdende herziening van de wet van 16 november 1919 betreffende de regeling der luchtvaart, gewijzigd bij de wetten van 7 juni 1963 en 6 augustus 1973, o.m. door de volgende bepaling:

"Art. 30. § 1. Met tien tot twintig jaar dwangarbeid wordt gestraft:

"1° hij die, hoe dan ook, wederrechtelijk en opzettelijk een daad verricht of poogt te verrichten die de luchtwaardigheid of de vliegzeekerheid van een particulier of een staatsluchtvaartuig in gevaar kan brengen;

"2° hij die zonder recht een particulier of staatsluchtvaartuig door geweld, bedreiging of enig ander middel, in zijn macht brengt of houdt, het van zijn reisweg doet afwijken of poogt een van die feiten te bedrijven (...)"

Deze tweevoudige vaststelling leidt tot het besluit, dat bij de nieuwe indeling van de misdrijven de in dat verband ondernomen herziening van het strafrecht noodzakelijk zal moeten worden uitgebreid tot een herwaardering, naar de heden ten dage algemeen gangbare en aanvaarde normen, van de al dan niet scherpere of verminderde zwaarwichtigheid van een hele reeks misdrijven waarop thans straf wordt gesteld van tien of vijftien jaar en van vijftien tot twintig jaar dwangarbeid.

Omvangrijke en kiese opdracht, die echter onontbeerlijk blijkt, en waardoor naar gelang van de al dan niet bereikte consensus, op grond van een verantwoorde peiling van de gemeenschappelijke rechtsovertuiging⁴⁴, de bedoelde misdrijven zullen worden beschouwd als behorende ofwel tot de categorie van de misdrijven tegen de grondregelen van de maatschappelijke orde, strafbaar te stellen met een maximumgevangenisstraf van tien jaar, en vallende onder de bevoegdheid van de correctionele rechtbank, ofwel tot de categorie van de zwaarwichtige misdrijven tegen die grondregelen, strafbaar met een maximumgevangenisstraf van meer dan twintig jaar, en ressorterende onder de bevoegdheid van het hof van assisen.

18. Indien naar de hierboven uiteengezette visie aldus aan de correctionele rechtbank bevoegdheid zou worden toegekend om kennis te nemen, benevens van het hoger beroep tegen de vonnissen van de politierechtbanken van het arrondissement, van al de misdrijven beschouwd als inbreuken tegen de grondregelen van de maatschappelijke orde en die als dusdanig door de wet gestraft worden met een gevangenisstraf waarvan de *maximumduur* op *tien-jaar* kan worden bepaald⁴⁵, dient aan de andere kant de wettelijk te stellen *minimumduur* van deze gevangenisstraf te worden vastgelegd.

Deze aangelegenheid houdt enigszins verband met het begrip van de gevangenisstraffen van korte duur, die niet kunnen gerechtvaardigd worden als beveiligingsopsluitingen, meestal als ondoeltreffend beschouwd worden op het individueel vlak van de veroordeelde en waarvan de aan hun uitvoerig inherente ernstige bezwaren, mede hun frequente nefaste gevolgen voor de leden van het gezin en voor de uitoefening van het beroep van betrokkene, het probleem stellen van het aanwenden van middelen om tegen deze korte gevangenisstraffen in te gaan en ze te vervangen door andere strafsancities.

⁴⁴ Zie V. VAN HONSTÉ, "Bedenkingen over de bestrijding van de zware misdadigheid", rede op de openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel op 1 september 1972, R.W., 1972-73, 241-282, en de verwijzingen in de voetnoten 2 en 3.

⁴⁵ Alsook wel te verstaan de inbreuken op de conventionele structuur die wegens de omstandigheden waarin ze worden gepleegd of door hun herhaling bij de dader op zijn antisociale gedraging wijzen (zie nr. 14).

Sinds het eerste internationaal Congres van straf- en penitentiair recht te Londen, in 1872, werden deze bezwaren zó dikwijls en thans nog geregeld en nagenoeg eenparig onderstreept en aangeklaagd dat het overbodig is er hier nog aan te moeten herinneren⁴⁶.

Derhalve heeft het m.i. geen zin, feiten die de wet strafbaar stelt bij wijze van sociale reactie tegen de krenking van regelen die als de grondslag van de maatschappelijke orde worden beschouwd, te bedreigen met een minimumvrijheidstraf van korte duur waarvan men pertinent weet dat ze wegens bedoelde bezwaren doorgaans niet zal worden ten uitvoer gelegd.

Inderdaad, beperkt tot België, wat is de toestand inzake tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen van korte duur?

Zonder te tornen aan de bepalingen van artikel 30, tweede lid, van de Grondwet en van de artikelen 165, 197 en 376 van het Wetboek van Strafvordering, krachtens welke de gerechtelijke beslissingen in strafzaken ten uitvoer worden gelegd op verzoek van het openbaar ministerie, kan de minister van Justitie als hiërarchische overste van de parketten, na beraad met de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, algemene richtlijnen verstrekken die, onder bepaalde voorwaarden, aan de algemene regelen inzake tenuitvoerlegging der vrijheidsstraffen beperkingen stellen, ofschoon, op grond van het appreciatierecht van het openbaar ministerie, de procureur des Konings, wegens bijzondere omstandigheden of in het belang van de vrijwaring van de openbare orde, steeds kan overgaan tot de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf van onverschillig welke duur.

Zo komt het dat sinds 1939 verscheidene, in de loop van de jaren opeenvolgende ministeriële circulaire, het systematisch niet-tenuitvoerleggen van gevangenisstraffen van korte duur hebben ingebracht, in laatste instantie, overeenkomstig ministe-

riële onderrichtingen van 1 september 1967⁴⁷, van elke correctionele hoofdgevangenisstraf die *drie maanden* niet overschrijdt, en van elke correctionele hoofdgevangenisstraf van meer dan drie maanden, waarvan het effectief gedeelte in geval van gedeeltelijk uitstel bij vonnis of arrest of bij toepassing van een gratiemaatregel drie maanden niet overschrijdt. Wanneer zulke hoofdgevangenisstraf niet uitgevoerd wordt, kan het parket ofwel de straf laten verjaren, ofwel, na verloop van een voldoende proeftermijn, een gratiemaatregel voorstellen strekkende tot de omzetting in een geldboete, of tot het verlenen van een uitstel, of tot een loutere kwijtschelding.

Aan de andere kant werd door de ministeriële circulaire van 15 februari 1963, waarvan het toepassingsgebied geleidelijk werd uitgebreid door die van 11 december 1964, 1 juni 1965, en 19 december 1969, het regime van de *beperkte hechtenis* en van de *weekeindarresten* als uitvoeringsmodaliteiten van korte gevangenisstraffen gehuldigd om in zekere mate de nadelige gevolgen ervan op te vangen. Het beslissingsrecht betreffende het verlenen van een of ander van beide regimes komt de parketten toe hoewel die modaliteiten aan de veroordeelden niet kunnen worden opgedrongen.

Bovendien heeft de administratieve praktijk, onder de uitsluitende verantwoordelijkheid van de minister van Justitie, het stelsel ingevoerd van de *halve vrijheid*, en het systeem geleidelijk uitgebreid tot opgesloten voor een betrekkelijk korte vrijheidsstraf, die de uitvoering in de vorm van beperkte hechtenis niet genoten hebben, maar voor wie het gepast blijkt, wegens redenen van sociale aard, dit regime toe te staan.

Zonder in nadere bijzonderheden te willen treden⁴⁸, dient m.b.t. de instelling en de werking van

⁴⁷ Zie de circulaire van het parket-generaal te Gent R.nr. 68/67 van 8 september 1967, alsook *Parl. Besch., Senaat*, 1975-76, nr. 5/VI/2, rapport over de begroting van het Ministerie van Justitie, 5 november 1975, blz. 11-12.

⁴⁸ Zie daarover meer bij: GEORGES POTVIN, "Les arrêts de fin de semaine, un nouveau mode d'exécution des courtes peines d'emprisonnement", rede op de openingszitting van het Hof van Beroep te Luik op 1 september 1961, *J.T.*, 1961, 497 e.v., *R.D.P.*, 1961-62, 329-339; PAUL CORNIL, "Une expérience pénitentiaire belge; les arrêts de fin de semaine et la semidétention", *R.D.P.*, 1962-63, 607-617; J. HERREMAN, "Weekeindarresten en beperkte hechtenis van 1 maart 1963 tot 31 december 1963", *Bull. Best. Strafinricht.*, 1964, 129-150; J. HERREMAN, "De weekeindarresten en de beperkte hechtenis van 1 januari tot 31 december 1965", *Bull. Best. Strafinricht.*, 1966, 3-12; baron JEAN CONSTANT, "Door de Belgische wetgever voorgeschreven maatregelen ter vervanging van de vrijheidsstraffen van korte en gemiddelde duur", afdruk uit de "Belgische verslagen voorgedragen op het IXe Congres van de Internationale Academie voor rechtsvergelijking", te Teheran van 27 september tot 4 oktober 1974, gepubliceerd door het Interuniversitair Centrum voor Rechtsvergelijking, overgenomen in *Bull. Best. Strafinricht.*, 1975, 71-91, meer bepaald blz. 82-86, alsook de als bijlage C aan dit verslag toegevoegde welsprekende tabellen; mevr. B. JACOBS-COENEN, inspecteur-generaal bij het Bestuur der Strafinrichtingen, "Alternatieven voor de gevangenisstraf",

⁴⁶ Raadpl. de desbetreffende uitvoerige verwijzingen naar de congressen, colloquia en commissies, alsook naar de zeer volledige nationale en buitenlandse rechtsliteratuur vermeld door de raadsheer in het Hof van Cassatie P.E. TROUSSE, "La contribution de la Revue de droit pénal aux transformations du droit criminel", *R.D.P.*, 1957, "Cinquante ans de droit pénal et de criminologie", blz. 35, alsook door de procureur-generaal V. VAN HONSTÉ in zijn rede op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel op 1 september 1975, "Politique criminelle et sanctions patrimoniales", *J.T.*, 1975, 685-695 en 705-711, meer bepaald blz. 686-688, en de voetnoten 18 tot 51, *R.D.P.*, 1975-76, 407-477, meer bepaald blz. 410-415, en dezelfde voetnoten.

Hier moge ook verwezen worden naar het merkwaardig verslag uitgebracht voor de Unie van Strafrecht te Dendermonde op 12 maart 1976 door mijn geachte medewerker de substituut-procureur-generaal LODE DE WILDE over "De omzetting van de bijkomende straffen in hoofdstraffen", *R.W.*, 1975-76, 1601-1626 en 1665-1686, meer bepaald 1604-1605 en 1610-1620.

Adde: JÜRIG KNAUS, *Le problème des courtes peines d'emprisonnement*, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag.

deze wijzen van strafuitvoering onthouden te worden dat als gevangenisstraf van korte duur beschouwd wordt: principieel een maand tot eventueel twee maanden voor de weekeindarresten, en, wat de beperkte hechtenis betreft, het ondergaan van een of meerdere straffen, waarvan het totaal zes maanden niet overschrijdt, want het is hier de duur van de *nog uit te voeren straffen* die in aanmerking genomen wordt, en niet de duur van de *uitgesproken straf*⁴⁹.

Er kan wellicht redelijk aanvaard worden dat een gevangenisstraf van korte duur middelmatig gesitueerd kan worden op *maximum drie maanden*.

Weliswaar is er in andere landen een neiging om ook de gevangenisstraf tot zes maanden onder de gevangenisstraffen van korte duur te rekenen⁵⁰, terwijl, in eigen land, een ministeriële circulaire van 26 juli 1976 aan de directeurs der strafinrichtingen voorschrijft een voorstel tot *voorlopige invrijheidstelling* in te dienen, met het oog op gratie, ten voordele van gedetineerden die een of meer straffen ondergaan waarvan het totaal een straftijd van

voordracht voor de Belgische Vereniging voor Criminologie op 22 september 1975, *Bull. Best. Strafinricht.*, 1975, 339-357, meer bepaald blz. 346-348; L. DE WILDE, *op. cit.* in voetnoot 46, kol. 1610-1614. Raadpleeg ook het vijfjaarlijks verslag 1970-1974 over de evolutie van het penitentiair regime en de huidige toestand van de behandelingsmethodes van de delinquenten zowel in open als gesloten milieu, *Bull. Best. Strafinr.*, 1975, 395 e.v.

⁴⁹ Invloed van gedeeltelijk uitstel, gratiemaatregel, ondergane voorlopige hechtenis gevolgd door opheffing van het bevel tot aanhouding.

⁵⁰ Dit blijkt o.m. uit het rapport van RYSSDAL, rechter in het Opperste Gerechtshof van Noorwegen, over de "behandeling van korte duur der delinquenten" op de 4e Conferentie der Europese Ministers van Justitie te Berlijn van 25 tot 27 mei 1966, Uitgave Conseil de l'Europe, Straatsburg, 1967, blz. 84. Zie ook JEAN PRADEL (Poitiers), "Le recul de la courte peine d'emprisonnement avec la loi n° 75-624 du 11 juillet 1975", *D.*, 1976, Chron., blz. 63, nr. 2 en voetnoot 5.

negen maanden hoofd- en subsidiaire gevangenisstraf niet te boven gaat, mits voldaan wordt aan bepaalde voorwaarden van strafverleden en verdienstelijkheid. Het voorstel wordt ingediend met het oog op gratie, na één maand hechtenis voor straffen van zes maanden en minder, na twee maanden hechtenis voor straffen van meer dan zes maanden, maar die negen maanden niet te boven gaan.

Aan hen die met de herziening van het strafrecht werden belast zal het toekomen zich daarover te bezinnen en stelling te nemen. Intussen, en bij wijze van vergelijking, moge vastgesteld worden dat een minimumgevangenisstraf van drie maanden het peil is vanaf hetwelk voorlopige hechtenis, inobservatiestelling en internering van abnormalen kan worden gevorderd, zodat het mij persoonlijk wil voorkomen dat de te stellen *minimumduur van de gevangenisstraf* met betrekking tot de wettelijke bevoegdheid van de correctionele rechtbank op drie maanden zou kunnen worden bepaald. Aldus zou men bijdragen tot een zekere revalorisering van de correctionele rechtbank, en zouden haar beslissingen heel wat minder worden ontzenuwd dan dit thans het geval is door de miskenning van hun gezag of het in betwisting stellen van hun sociale pertinentie⁵¹.

Wel te verstaan zal de correctionele rechtbank steeds, zoals nu, op grond van artikel 85 van het Strafwetboek, bij aanneming van verzachtende omstandigheden, een lagere gevangenisstraf of een andere daarvan losstaande strafsancie als hoofdstraf kunnen uitspreken (zie verder nrs. 21 tot 23).

(Slot in volgend nummer)

⁵¹ Zie S. VERSELE, "Réflexions d'un magistrat correctionnel sur l'application du Code pénal", *R.D.P.*, 1967-68, 221; ook *Parl. Besch., Senaat*, 1969-70, nr. 245, rapport ROMBAUT over de begroting 1970 van het Ministerie van Justitie, blz. 14-16.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 28 MEI 1976

Voorzitter : de h. Gerniers

Raadsheer-rapporteur : de h. Van Leckwijck

Advocaat-generaal : de h. Krings

Advocaat : mr. Dassel

Afpaling—Vordering—Exceptie van reeds verrichte afpaling.

De rechter mag een vordering tot afpaling slechts dan afwijzen wanneer hij, op de exceptie van de verwerende partij, vaststelt dat de scheidingslijn tussen de twee eigen-

dommen reeds het voorwerp heeft uitgemaakt van een afpaling en dat de palen werden geplaatst ter uitvoering van een tussen de partijen of hun rechtsvoorganger gesloten akkoord of van een gerechtelijke beslissing.

B. t/ B.

Gelet op het bestreden vonnis, op 6 februari 1975 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde,

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 646 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het vonnis, de vordering tot afpaling van eiseres ongegrond verklaart en haar veroordeelt tot de kos-

ten van beide aanleggen, om de reden dat de grensscheiding tussen de eigendommen van partijen wel op de plaats ligt die door de bestaande palen werd aangeduid volgens de opmeting gedaan door landmeter De Roose,

terwijl eiseres, door verwijzing naar haar conclusie voor de vrederechter, deed gelden dat vaststond dat de kwestieuze eigendommen nooit het voorwerp waren geweest van een contradictoire afpaling en zij dus gerechtigd was een contradictoire opmeting te eisen, welk feit noch door verweerder betwist, noch door het vonnis tegengesproken werd, zodat, aangezien iedere eigenaar luidens artikel 646 van het Burgerlijk Wetboek het recht heeft de aangrenzende eigenaar tot afpaling te dwingen, en hem aan de kosten ervan te doen deelnemen, tenzij deze laatste bewijst dat de bestaande palen ofwel bij overeenkomst tussen partijen, ofwel bij gerechtelijke beslissing werden geplaatst, het vonnis, door de vordering van eiseres op bovenaangehaalde motieven te verwerpen en alle kosten te haren laste te leggen, zonder vast te stellen dat de bestaande scheidingstekens of palen beantwoorden aan een van deze voorwaarden, de bovenvermelde wetsbepaling schendt :

Overwegende dat het vonnis de vordering tot afpaling ongegrond verklaart om de reden dat de "grensscheiding tussen de eigendommen van partijen wel op de plaats ligt die door de bestaande palen werd aangeduid volgens de opmetingen gedaan door landmeter De Roose en dat een nieuwe vordering tot afpaling niet gegrond is" ;

Overwegende dat uit het vonnis eveneens blijkt dat landmeter De Roose de opmetingen heeft gedaan in opdracht van verweerder alleen ;

Overwegende dat de rechter een vordering tot afpaling slechts dan mag afwijzen wanneer hij, op de exceptie van de verwerende partij, vaststelt dat de scheidingslijn tussen de twee eigendommen reeds het voorwerp heeft uitgemaakt van een afpaling en dat de palen werden geplaatst in uitvoering van een tussen de partijen of hun rechtsvoorganger gesloten akkoord of van een gerechtelijke beslissing ;

Overwegende dat uit het vonnis niet blijkt dat, ten deze, de bestaande afpaling in een van de twee hierboven beschreven omstandigheden werd verricht ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis .

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 10 JUNI 1976

Voorzitter : de h. Perrichon

Raadsheer-rapporteur : de h. Closon

Advocaat-generaal : de h. Charles

Advocaat : mr. Claeys Bouaert

1. Bezit—Concubinerenden—Vermoeden van art. 2279 B.W.—2. Beslag—Op roerende goederen—Vermengd bezit van concubinerenden—Revindicatie.

1. De rechter beoordeelt soeverein in feite of twee concubinerenden in beslag genomen roerende goederen bezitten en samen gebruiken, en of de door de revendicerende partij voorgelegde documenten voldoende zijn om het vermoeden teniet te doen, dat krachtens art. 2279 B.W. uit dit bezit volgt.

2. Als concubinerenden hun respectieve roerende goederen hebben vermengd, is de schuldeiser van een van hen niet verplicht deze goederen te onderscheiden of af te scheiden, hetgeen onmogelijk is geworden ten gevolge van de vermenging die de concubinerenden zelf hebben bewerkstelligd.

De schuldeiser kan derhalve beslag leggen op de goederen die de concubinerenden aldus bezitten, tenzij de concubinerende die geen schuldenaar is, bewijst dat hij alleen eigenaar is van het geheel of een deel van de goederen.

D. t/ Provincie Namen e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 maart 1975 door het Hof van beroep te Luik gewezen ;

Over de twee middelen samen afgeleid, het eerste,

uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 544, 577bis, 711, 1134, 1165, 2228 tot 2232 en 2279 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest beslist dat "de door appellant (thans eiser) voorgelegde documenten het vermoeden van artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek niet teniet doen en niet aantonen dat de in beslag genomen roerende goederen een andere bestemming zouden hebben dan het gebruik door de concubinerenden en dus niet zouden behoren tot de feitelijke onverdeeldheid die voortvloeit uit hun samenleven" ;

terwijl, eerste onderdeel, noch het samenleven van de concubinerenden noch het feit dat zij bepaalde roerende goederen "samen gebruiken" een vorm van eigendoms-overdracht is, en, derhalve, op zichzelf geen onverdeeldheid tussen hen kan doen ontstaan ; het onverschillig is of deze als een "feitelijke" of als een onverdeeldheid "in rechte" wordt betiteld (schending inzonderheid van de artikelen 711 en 2228 tot 2232 van het Burgerlijk Wetboek) ;

tweede onderdeel, om het vermoeden teniet te doen van gemeenschappelijke eigendom, dat kan voortvloeien uit het feit dat de concubinerenden samen bepaalde roerende goederen bezitten, het onverschillig is dat een andere bestemming van deze roerende goederen dan het gebruik door de concubinerenden zou worden aangetoond ; het bewijs van de uitsluitende eigendom van één van hen slechts kan voortvloeien uit de oorsprong van de goederen of uit de omstandigheden die verband houden met hun verwerving en niet met de bestemming die hen wordt gegeven (schending inzonderheid van de artikelen 2228 tot 2232 en 2279 van het Burgerlijk Wetboek) ;

het tweede, uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 577bis, 815 tot 820, 1134 en 1165 tot 1167 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest beslist dat "een derde, die hier beslagleggende schuldeiser is, geen uitstaans heeft met de omvang van de rechten van de medeëigenaars" ;

terwijl, zelfs al neemt men het feit aan dat er een onverdeeldheid bestaat, dit aan de derde schuldeiser niet

het recht verleent zijn schuldvordering te innen op het aandeel van de persoon die samen met zijn schuldenaar medeëigenaar is :

Overwegende dat uit de in het eerste middel weergegeven motivering van het arrest volgt dat het hof van beroep, op grond van een soevereine beoordeling in feite, oordeelt, enerzijds, dat de twee concubinerenden de in beslag genomen roerende goederen bezaten, dat zij ze samen gebruikten, en, anderzijds, dat de door eiser voorgelegde documenten niet volstonden om het vermoeden teniet te doen dat krachtens artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek uit dit bezit volgt ;

Overwegende dat wanneer, zoals ten deze, concubinerenden hun respectieve roerende goederen hebben vermengd, de schuldeiser van één van beiden niet verplicht is deze goederen te onderscheiden of af te scheiden, hetgeen onmogelijk is geworden ten gevolge van de vermenging die de concubinerenden zelf hebben bewerkstelligd ;

Overwegende dat de schuldeiser dus beslag kan leggen op de goederen welke de concubinerenden derwijze bezitten tenzij de concubinerende, die geen schuldenaar is, bewijst dat hij alleen eigenaar is van het geheel of een deel van de goederen ;

Overwegende dat het arrest, door te beschouwen dat eiser betreffende de in beslag genomen roerende goederen dit bewijs niet levert, zijn beslissing wettelijk verantwoordt ;

Overwegende dat in zoverre de middelen betrekking hebben op de vaststellingen van het arrest betreffende de onverdeeldheid die tussen partijen zou hebben bestaan, zij ten overvloedige gegeven redenen becritiseren en derhalve niet ontvankelijk zijn ;

Dat de middelen voor het overige niet aangenomen kunnen worden ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT—H.VAN DEN BERGHE, *De juridische betekenis van het concubinaat*, 1971, nr. 131.2, blz. 243, schrijft : "De concubinaatssamenleving heeft een zekere *osmose* van de gemeenschappelijk gebruikte goederen tot gevolg : zowel gezelschap als bijzit blijken, tegenover derden, deze goederen te bezitten, zodat de derden-schuldeisers op dit schijnbezit mogen steunen om beslag te leggen op deze goederen, mits het recht van de niet-schuldenaar om het tegenbewijs aan te voeren. De concubinerende niet-schuldenaar kan daarbij geen gebruik maken van artikel 2279 B.W., aangezien zijn bezit dubbelzinnig is."

Zie Hof Brussel, 18 december 1973, *Pas.*, 1974, II, 63, en 8 januari 1974, *ib.*, 86, en wat van goederen gescheiden echtgenoten betreft, Cass., 16 september 1954, *R.W.*, 1954-55, 1337, *Pas.*, 1955, I, 3, met conclusie van R. HAYOT DE TERNICOURT, *R.C.J.B.*, 1955, 129, met noot van W. DELVA, alsmede Hof Brussel, 22 februari 1972, *R.W.*, 1971-72, 1888, met in noot de tekst van het bekrachtigde vonnis van Besl. Antwerpen, 24 juni 1971, dat verscheidene nuttige verwijzingen bevat.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 18 MEI 1976

Voorzitter-rapporteur : ridder de Schaetzen
Advocaat-generaal : de h. Ballet
Advocaat : mr. R. Victor

Bescherming van de maatschappij—Internering—Sociale gevaarlijkheid—Beoordelingsrecht van rechter.

De rechter beschikt, met betrekking tot de bevelen van de internering, met toepassing van artikel 7 van de Wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij, over een beoordelingsrecht in verband met de sociale gevaarlijkheid van de verdachte.

Het arrest dat oordeelt dat de verdachte, nu hij nog in dezelfde toestand verkeert als ten tijde van de feiten, sociaal gevaarlijk blijft, daar de kans blijft bestaan dat hij dergelijke feiten zal plegen zodra hij in een analoge toestand verkeert als die waarin hij zich bevond toen hij de feiten pleegde, rechtvaardigt wettelijk zijn beslissing.

M.

Gelet op het bestreden arrest, op 25 maart 1976 door het Hof van beroep te Antwerpen gewezen ;

Overwegende dat de voorziening gericht is tegen alle beschikkingen van het arrest behalve tegen de beslissing waardoor de verbeurdverklaring van een autowagen "Fiat 127" ongedaan wordt verklaard ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 7 van de wet van 1 juli 1964,

doordat het arrest overweegt dat de internering een juridisch gevolg is dat, ingevolge de wet, het bevoegde gerecht hecht aan een feitelijke vaststelling nopens de geestestoestand van de beklaagde, en dat het hof van beroep aldus van oordeel is dat noodzakelijkerwijze dit bevel tot internering het gevolg is van de vaststelling van een geestesstoornis bij eiser,

terwijl volgens de wet dit gevolg geenszins noodzakelijk en onvermijdelijk is, doch dat de tekst van artikel 7 van de wet van 1 juli 1964 enkel bepaalt dat de rechtbanken deze internering mogen bevelen zonder dat daartoe enige noodzakelijkheid geboden is, en integendeel volgens de geest van de wet en de voorbereidende werken de internering afhankelijk is van het gevaar dat de delinquent biedt voor de maatschappij ;

Overwegende dat de rechter, met betrekking tot het bevelen van de internering, met toepassing van artikel 7 van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij, over een beoordelingsrecht beschikt in verband met de sociale gevaarlijkheid van de verdachte ;

Overwegende dat het arrest beschouwt dat, ten deze, nu eiser nog in dezelfde toestand verkeert als ten tijde van de feiten, hij sociaal gevaarlijk blijft, vermits de kans blijft bestaan dat hij dergelijke feiten zal plegen zodra hij in een analoge toestand verkeert als die waarin hij zich bevond toen hij de feiten pleegde ;

Overwegende dat het arrest aldus zijn beslissing wettelijk rechtvaardigt ;

Dat het middel, gericht tegen overtuigende redenen van het arrest, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat er in de motieven van het arrest een dusdanige tegenstrijdigheid voorkomt dat het Hof in de onmogelijkheid verkeert zijn toezicht uit te oefenen en dat deze tegenstrijdigheid dient gelijk gesteld te worden met een afwezigheid van motivering ; het arrest het psychiatrisch verslag van dokter Troch volkomen aanvaardt wat betreft de geestesstoornis van eiser en op die grond toepassing maakt van de wet van 1 juli 1964 op het sociaal verweer en dan ook het toepassen van een straf op de beklaagde volledig uitsluit, terwijl het geen notitie neemt van de formele verklaring van dezelfde expert wanneer hij bevestigt dat er geen aanleiding bestaat tot internering van eiser ;

Overwegende dat het niet strijdig is, eensdeels, de besluiten van de deskundige te aanvaarden wat betreft de geestestoestand van eiser en, anderdeels, diens besluiten te verwerpen wat betreft de noodzakelijkheid van een internering ;

Dat het middel feitelijke grondslag mist ;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 15 MAART 1976

Voorzitter : baron Richard

Raadsheer-voorzitter : de h. Legros

Advocaat-generaal : de h. Velu

Advocaten : mrs. Dijon en Charpentier

1. Strafvordering—Gerechtskosten—Vrijgesproken medebeklaagde—2. Verkeer—Voorrang—Van rechts komende bestuurder—Richtingverandering—Bestuurder die naar links wil afslaan.

1. Art. 162 Sv. wordt geschonden door het in hoger beroep gewezen vonnis dat een beklaagde veroordeelt in alle kosten van eerste aanleg, met inbegrip van de kosten van de strafvordering ingesteld tegen een medebeklaagde, die zowel in eerste aanleg als in hoger beroep werd vrijgesproken, zonder vast te stellen dat alle kosten door het misdrijf van de eerste beklaagde werden veroorzaakt.

2. De bestuurder die naar links wil afslaan om de rijbaan te verlaten, voert geen manoeuvre maar een beweging uit, waarop art. 25 Wegverkeersreglement van toepassing is ten aanzien van de bestuurders die hem op dezelfde openbare weg volgen of tegemoet komen, en art. 16 ten aanzien van de bestuurders die deze openbare weg naderen, en hij is niet gehouden tot de in art. 17 neergelegde algemene verplichting om de andere bestuurders te laten voorgaan.

B. t/ L.

Gelet op het bestreden vonnis, op 13 november 1975 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Hoei :

A. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering die ingesteld werd :

1. tegen verweerder, medebeklaagde :

Overwegende dat eiser geen hoedanigheid heeft om zich tegen die beslissing in cassatie te voorzien ;

2. tegen eiser ;

a. Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering :

Overwegende dat het bestreden vonnis, met bevestiging van het beroepen vonnis, eiser veroordeelt in alle kosten van eerste aanleg, met inbegrip van de kosten van de strafvordering ingesteld tegen verweerder, die zowel in eerste aanleg als in hoger beroep werd vrijgesproken, zonder vast te stellen dat alle kosten door eisers misdrijf werden veroorzaakt ;

b. Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 16.1 van het wegverkeersreglement :

Overwegende dat het vonnis eiser tot één enkele straf veroordeelt wegens overtreding van de artikelen 16.1, 17 en 27.1 van genoemd reglement ;

Dat, ook al was het middel gegrond, de tegen eiser uitgesproken strafrechtelijke veroordeling niettemin wettelijk verantwoord zou blijven ;

Dat het middel bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is ;

En overwegende, voor het overige, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

B. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de door verweerder tegen eiser ingestelde civielrechtelijke vordering ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 16.1 van het wegverkeersreglement,

doordat het bestreden vonnis eiser voor het litigieuze ongeval volledig aansprakelijk verklaart, op grond dat verweerder voorrang rechts had,

terwijl, enerzijds, verweerder, die zelf een manoeuvre uitvoerde, het normale verkeer of het verder verloop van eisers manoeuvre niet mocht hinderen, en, anderzijds, verweerder enkel ingevolge zijn eigen manoeuvre rechts van eiser kwam, waaruit volgt dat verweerder niet regelmatig rechts van hem kwam :

Overwegende dat, blijkens de context van de redenen van het vonnis vergeleken met die welke het van de eerste rechter overneemt, de correctionele rechtbank, ingevolge een klaarblijkelijke verschrijving, heeft vermeld dat Leblanc is achteruitgereden, terwijl de rechtbank Benoit wilde aanduiden ;

Overwegende dat verweerder, die naar links wilde afslaan om de rijbaan te verlaten, geen manoeuvre maar een beweging uitvoerde, waarop artikel 25 van het wegverkeersreglement van toepassing is ten aanzien van de bestuurders die hem op dezelfde openbare weg volgden of tegemoet kwamen, en artikel 16 van hetzelfde regle-

ment ten aanzien van de bestuurders die deze openbare weg naderen ; dat hij niet gehouden was tot de in artikel 17 van voornoemd reglement neergelegde algemene verplichting om de andere bestuurders te laten voorgaan ; dat het vonnis wettelijk heeft kunnen beslissen dat verweerder tegenover eiser voorrang rechts had ;

Overwegende, derhalve, dat het vonnis dat, op strafrechtelijk gebied, eiser veroordeelt, met name wegens overtreding van de artikelen 16.1 en 17 van dat reglement, en verweerder vrijspreekt, wettelijk beslist dat eiser alleen aansprakelijk is voor de schadelijke gevolgen van het ongeval op grond, enerzijds, van zijn weigering om eiser, die van rechts kwam, voorrang te verlenen, en, anderzijds, van het door hem uitgevoerde manoeuvr ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de memorie, voor zover ze door eiser, als burgerlijke partij, ter griffie van het Hof werd ingediend zonder de tussenkomst van een advocaat bij het Hof ;

Vernietigt het bestreden vonnis in zoverre het uitspraak doet over de kosten van eerste aanleg ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt eiser in de vier vijfde van de kosten ;

Laat het overige vijfde ten laste van de Staat ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele rechtbank te Luik, zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e KAMER — 12 FEBRUARI 1975

Voorzitter : de h. De Prêtre

Raadsheren : de hh. Couckuyt (rapporteur) en Matthijs

Advocaat-generaal : de h. E. Bonte

Advocaat : mr. Moors

Voedingsmiddelen—Drank—Limonades met toevoeging van kinine.

Art. 1 van de Wet van 14 augustus 1933 betreffende de bescherming van drinkwaters machtigt de regering in het belang van de volksgezondheid of om bedrog en vervalsing te beletten, al de verrichtingen m.b.t. de exploitatie van mineraalwater en drinkwater te regelen. Limonade is ook drinkwater en alle verrichtingen die de exploitatie ervan met zich brengt kunnen ingevolge dezelfde wet aan de door de regering uitgevaardigde reglementen onderworpen worden.

S.

Beklaagde wordt vervolgd voor inbreuk op artikel 4, 2°, van het K.B. van 18 mei 1951 genomen ter uitvoering van artikel 19, g, van het K.B. van 7 mei 1936, zoals gewijzigd bij K.B. van 15 mei 1951.

Hij ontkent de feiten zoals gelibelleerd in de telastellegging niet, nl. op de recipiënten Schweppes Indian Tonic, die kinine bevatten, de woorden "bevat kinine" niet vermeld te hebben overeenkomstig de bepalingen van dit artikel.

Beklaagde houdt echter staande dat het K.B. van 7 mei 1936 niet krachtens de wet is genomen daar de Wet van 14 augustus 1933 in artikel 1 slechts reglementaire bevoegdheid toekent aan de regering met betrekking tot het vervaardigen van limonades en niet, zoals in casu, met betrekking tot de handel in dit produkt.

De Wet van 14 augustus bepaalt echter in artikel 1 o.m. dat de regering ertoe gemachtigd is alle verrichtingen te reglementeren die de exploitatie van drinkwater met zich brengt. Welnu, limonade is ook drinkwater en waar het vervaardigen ervan gereglementeerd worden, kunnen ook alle verrichtingen die de exploitatie ervan met zich brengt ingevolge dezelfde wet aan door de regering uitgevaardigde reglementen onderworpen worden.

In die gedachtengang vindt het K.B. van 7 mei 1936 dus wel zijn oorsprong in de Wet van 14 augustus 1933 en is de inbreuk strafbaar met de straffen gesteld bij de artikelen 5 en 7 van dezelfde wet.

De inbreuken op de bepalingen van artikel 19 van het K.B. van 7 mei 1936 waren weliswaar ook strafbaar met de politiestrafpen gesteld in het thans afgeschafte artikel 561 Sw., doch daarnaast verwees artikel 25 van hetzelfde K.B. ook naar de Wet van 14 augustus 1933 voor wat de strafbaarheid betreft.

Derhalve is het feit ten laste gelegd van de beklaagde voor het Hof zoals voor de eerste rechter bewezen gebleken, en daar de bestraffing van de inbreuk door de eerste rechter rechtmatig was is het Hof van oordeel dat het bestreden vonnis dient te worden bevestigd.

(...)

NOOT—De handel in bitterdrank

1. Art. 16 van het K.B. van 7 mei 1936 betreffende de handel van drank-water definieert limonade als "een drank hoofdzakelijk samengesteld uit water, suiker en schadeloze aromatische of zuursmakende bestanddelen".

Worden bij de bereiding van tonic aan deze limonade kininederivaten toegevoegd voor het verkrijgen van de kenmerkende bittere smaak, dan valt deze prik onder de toepassing van art. 19 g) van het K.B. van 7 mei 1936 omdat het extract van de kinabast bestempeld wordt als "een voorwaardelijk toegelaten geneeskrachtige zelfstandigheid".

Sedert Pelletier en Caventou, twee Franse scheikundigen, er omstreeks 1820 in geslaagd zijn de alkaloiden af te scheiden uit het weefsel van de Cinchona-boom, werden de kininederivaten in de farmacopees opgenomen om hun koortswerende eigenschappen en weldra werden ze zelfs beschouwd als de klassieke bestrijdingsmiddelen tegen malaria. Wegens hun schadelijke nevenreacties, worden deze alkaloiden vandaag de dag minder en minder aangewend als antifebrines.

2. De handel in met kinine bereide frisdranken is slechts toegelaten op voorwaarde dat de totale hoeveelheid kinine (vrij of in samenstellingen) in een liter, uitgedrukt in kininehydrochloride, de 100 milligram niet overschrijdt en dat op de recipiënten die het produkt inhouden de woorden "bevat kinine" aangebracht worden in vette, goed leesbare en duidelijk op de achtergrond afstekende tekens, van ten minste één centimeter hoogte, indien de recipiënt twee of meer liter inhoudt, of van ten minste 3 millimeter hoogte, indien de recipiënt minder dan twee liter inhoudt (art. 4 van het K.B. van 18 mei 1951).

3. Wanneer bitterdrank in de handel wordt gebracht die niet-toegelaten toevoegsels bevat of de door de minister van Volksgezondheid toegelaten hoeveelheid toevoegsels is over-

schreden, dan wordt deze overtreding met toepassing van art. 10 van de Wet van 20 juni 1964 betreffende het toezicht op voedingswaren of -stoffen en andere produkten gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en/of een geldboete van 100 tot 5.000 frank. In geval van herhaling binnen drie jaar kan de straf worden verdubbeld.

De overtredingen inzake verplichte vermeldingen worden met toepassing van art. 5 van de Wet van 14 augustus 1933 betreffende de bescherming van drinkwaters gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en/of een geldboete van 26 tot 100 frank. In geval van herhaling binnen twee jaar kan de straf worden verdubbeld.

A. Vandeplass

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

5e KAMER — 17 DECEMBER 1975

Voorzitter : de h. Vroomans

Raadsheren : de hh. Slachmuylder en Wauters

Advocaten : mrs. Braeckman en Aerts

Excepties (rechtspleging)—Nietigheid—Vrouw in dagvaarding vermeld met de naam van haar man.

In de dagvaarding is gedaagde, een handelaarster, met de naam van haar man, maar voorts met haar voor-naam, hoedanigheid en woonplaats vermeld.

Daar gedaagde die zelfde vermeldingen gebruikt in haar handelsbetrekkingen met eiser, mocht deze rechtmatig geloven dat de vermelde naam de hare was of dat zij hem met toestemming van haar man gebruikte.

Gedaagde, aan wie het exploit ter hand werd gesteld, heeft zich niet kunnen vergissen nopens de identiteit van de persoon die werd gedagvaard.

Van den Eede t/ Van Cutsem

Gezien, in behoorlijke vorm overgelegd, de door de wet vereiste gedingstukken en onder meer het bestreden vonnis dat op 28 januari 1975 aan appellante werd betekend en waartegen op 24 januari 1975 een naar vorm en termijn regelmatig hoger beroep werd ingesteld ;

Overwegende dat appellante aan het bestreden vonnis verwijt

— in hoofdde, de door haar voorgedragen exceptie van nietigheid van het exploit van rechtsingang te hebben afgewezen en de rechtsvordering van de partij Van Cutsem, Ernest ontvankelijk te hebben verklaard ;

— in ondergeschikte orde, haar tot betaling van de gevorderde som van 35.235 fr. te hebben veroordeeld ;

a) *Wat betreft de exceptie van nietigheid*

Overwegende dat de rechtsvordering van geïntimeerde tot betaling strekt van de prijs van advertenties in het door hem uitgegeven informatieblad *De Postiljon* en voor drukwerk geleverd aan de handelsonderneming "Meubelcash" uitgebaat door appellante ; dat uit de overgelegde stukken blijkt dat twee facturen nummer 3147 van 28 februari 1973 en nummer 3277 van 14 maart 1973 werden betaald door "Mme Van den Eynde, Polderstraat, 26, 9400-Ninove" ; dat appellante beweet dat zij persoonlijk die facturen heeft betaald zodat

vaststaat dat zij in haar beroepszaken van de naam van haar echtgenoot gebruik heeft gemaakt ; dat de dagvaarding op 7 maart 1974 aan "dame Van den Eynde, Georgette, handelaarster Meubelcash wonende te Ninove, Polderstraat, 26" werd betekend ;

Overwegende dat appellante stelt dat de dagvaarding nietig is omdat "ze gericht is tegen Mevrouw Van den Eynde die in werkelijkheid niet bestaat ; dat Mevrouw Van den Eede, Georgette handel drijft onder de benaming Meubelcash te Ninove in de Polderstraat, 26, terwijl haar echtgenoot, de heer Van den Eynde, Arthur, een eigen handel heeft, verschillend van aard, te Brussel ;

Overwegende dat de vereisten gesteld in de artikelen 43, 3°, en 702, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek dienen te worden begrepen in de zin dat de aanwijzing in de dagvaarding voldoende moet zijn om iedere twijfel omtrent de identiteit van de gedaagde uit te sluiten ;

Overwegende dat ter zake het exploit van rechtsingang de naam, de voornaam, de hoedanigheid en de woonplaats van de gedaagde vermeldt ; dat deze vermeldingen overeenstemmen met de naam, voornaam, hoedanigheid en woonplaats welke Van den Eede, Georgette in haar handelsbetrekkingen met eiser heeft gebruikt zodat, eensdeels, geïntimeerde rechtmatig kon geloven dat de door hem gedaagde persoon "Van den Eynde" heette of die naam met de toestemming van haar echtgenoot, overeenkomstig artikel 216 van het Burgerlijk Wetboek, gebruikte, en anderdeels, dat Van den Eede, Georgette, aan wie bedoeld exploit ter hand werd gesteld, zich niet heeft kunnen vergissen nopens de identiteit van de gedaagde aangezien de vermelde naam die is welke zij heeft gebruikt ; dat in die omstandigheden het feit dat zij op naam van haar echtgenoot gedaagd werd niet als een onregelmatigheid kan beschouwd worden en het niet bewezen is dat de aangevochten proceshandeling haar belangen zou hebben geschaad ;

Overwegende dat de eerste rechter aldus terecht de voorgedragen exceptie heeft afgewezen ;

(...)

NOOT—Zie Kh. Antwerpen, 13 mei 1975, R.W., 1975-76, 623.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

5e KAMER — 27 NOVEMBER 1975

Voorzitter : de h. Paës

Raadsheren : de hh. Vroomans en Wauters

Advocaten : mrs. Goemans en Hoschet

Gewijsde—Beslissing van de strafrechter die rechtspreekt op civielrechtelijk gebied.

De civielrechtelijke beschikkingen van het vonnis van de strafrechter die tegelijkertijd recht doet over de publieke vordering en de eisen van de burgerlijke partijen, hebben maar een betrekkelijk gezag van gewijsde ten overstaan van degenen die niet partij ter zake of niet vertegenwoordigd waren ; ze zijn alleen tegenstelbaar

aan de partijen ter zake en aan de tussenkomen- de partij aan wie de beslissing gemeen werd verklaard.

Van H. e.a. t/ N.V. R.

Gezien het eensluidend afschrift van het vonnis van 27 maart 1973 van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven, waarvan geen akte van betekening wordt overgelegd en waartegen op 27 juni 1973 hoger beroep, regelmatig naar vorm ingesteld werd ;

Overwegende dat de eerste rechter de eis van geïntimeerde strekkende tot de betaling door de consoorten Van H. van een bedrag van 1.000.000 fr., verminderd in de conclusie genomen voor de eerste rechter tot een provisioneel bedrag van 282.820 fr. met de vergoeden- de en de gerechtelijke interessen, gegrond verklaarde ; dat hij appellante Eagle Star haar vordering in tussen- komst, strekkende tot de terugbetaling van 120.811 fr. met de interessen door geïntimeerde, ontzegde ;

Overwegende dat een in kracht van gewijsde gegaan vonnis van 24 maart 1969 van de Correctionele Recht- bank van Leuven de genaamde Guido L., bestuurder van een personenwagen verzekerd door geïntimeerde voor de burgerlijke aansprakelijkheid, veroordeeld heeft wegens onopzettelijke doding van Rosalie B. en onopzettelijk toebrengen van slagen of verwondingen aan Henricus D. en Frans G. ;

Overwegende dat de strafrechter die tevens te beslisen had over de eis van de burgerlijke consoorten Van H., G., D. en Landsbond der Christelijke Mutualiteiten gezegd heeft "dat het ongeval veroorzaakt is door de samenlopende verkeersfouten van de beklaagde en het slachtoffer" en "dat het past de burgerrechtelijke aan- sprakelijkheid voor de helft op het slachtoffer te leg- gen" ; dat hij aldus slechts de helft van de gepaste ver- goedingen aan de consoorten Van H. toekende ;

Overwegende dat de partij Eagle Star bij wie het slachtoffer Rosalie B. en haar echtgenoot V. Van H. een familiale verzekering hadden aangegaan, vrijwillig drie betalingen aan de partij Royale Belge deed : 3.400 fr. zijnde de helft van de eigen schade van haar verzekerde V. R., 38.488 fr. zijnde de helft van de door Royale Belge als omniumverzekeraar aan V. R. uitbetaalde bedragen en 78.642 fr. zijnde de helft van de op dat ogenblik door de Royale Belge aan de andere benadeelde partijen uitbetaalde vergoedingen ;

Overwegende dat het niet betwist wordt dat Royale Belge ingevolge het bovenvermelde correctioneel vonnis een totaal bedrag van 722.923 fr. aan de andere bena- deelden uitkeerde ten gevolge van de kwestieuze aan- rijding ;

Overwegende dat Royale Belge zo de helft van dat bedrag zijnde 361.462 fr. — 78.642 fr. = 282.820 fr. vordert van de consoorten V. H., ten gevolge van de gedeeltelijke verantwoordelijkheid van hun rechtsvoor- ganger wijlen Rosalie B. ; dat dit bedrag per se niet be- twist wordt ;

Overwegende dat Eagle Star, voor de eerste rechter, in de zaak tussengekomen is om de som van 120.811 fr., zijnde het bedrag van de drie betalingen die ze vrijwillig aan Royale Belge deed, terug te vorderen ;

Overwegende dat de consoorten V. H. en Eagle Star inderdaad doen gelden dat de burgerlijkrechtelijke ver- deling van de aansprakelijkheid door de strafrechter

geen kracht van gewijsde heeft tegenover derden, en dat huidige vordering andere vergoedingen tot voorwerp heeft en ook niet dezelfde oorzaak heeft ; dat L., die met de wagen van de verzekerde van Royale Belge reed, alleen een fout zou begaan hebben en B. niet ;

Overwegende dat de strafrechter die tegelijkertijd recht doet over de publieke vordering en de eisen van de burgerlijke partijen niet alleen op strafgebied recht- spreekt daar de vordering van de burgerlijke partijen een burgerlijke zaak uitmaakt, hoewel ze door de straf- rechter samen met een strafvordering behandeld wordt ;

Overwegende dat dit principieel tot gevolg heeft dat de burgerlijke beschikkingen van het vonnis van de straf- rechter maar een betrekkelijke kracht van gewijsde heb- ben ten overstaan van degenen die niet partij ter zake of niet vertegenwoordigd waren ; dat die beschikkingen aldus alleen tegenstelbaar zijn aan de partijen ter zake en aan de tussenkomen- de partij aan wie de beslissing gemeen werd verklaard ;

Overwegende dat er nochtans dient nagegaan te wor- den of het rechtsprincipe door art. 9 der Wet van 1 juli 1956 gehuldigd in het onderhavige geval van toepassing kan zijn ;

Overwegende dat het dan ook past de debatten te her- openen om partijen toe te staan desaangaande te conclu- deren en ook in ondergeschikte orde te concluderen over de begane fouten die in voormeld verkeersongeval aan- leiding kunnen geven tot de verantwoordelijkheid van een of van verschillende personen ;

(...)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

5e KAMER — 24 OKTOBER 1975

Voorzitter : de h. Paës

Raadsheren : de hh. Wauters en Deviaene

Advocaten : mrs. Lejeune, Van Wontergem en Gotzen

**Onrechtmatige daad—Aansprakelijkheid—Dieren—Be-
waring—Schuld van derde.**

Het begrip "bewaring" in de zin van art. 1385 B.W. omvat niet de feitelijke materiële bewaring van occasio- nele en kortstondige aard, zoals wanneer de op wandel zijnde eigenares van een hond het dier aan de leiband toevertrouwt aan een derde, een meisje, terwijl zij even met de zuster van het meisje blijft praten.

De enkele omstandigheid dat het meisje zich een vijf- tigtal meter heeft verwijderd, kan haar niet als een per- soonlijke fout worden aangewreven, daar ze mocht ver- onderstellen dat de eigenares haar de leiband niet zou overreiken, indien aan het zelfs kortstondige geleiden van de hond enig gevaar was verbonden, en daar de afgeleg- de afstand niet van dien aard was dat het dier aan het gezicht van zijn meester werd onttrokken en ieder toe- zicht van deze laatste onmogelijk werd gemaakt.

S. t/ echtgenoten B. en echtgenoten C.

Overwegende dat de doelstellingen van de oorspron-

kelijke vorderingen van appellanten, strekkende tot vergoeding van de schade, spruitend uit het ongeval van 2 september 1972 te St.-Joris-Winge, waarbij het zoontje van eerste appellante, Dirk S., geboren op 3 februari 1962, in de linker voorarm werd gebeten door de Mechelse scheper van eerste en tweede geïntimeerden, geleid door Christiaene C., geboren op 18 mei 1957, dochter van derde en vierde geïntimeerde, nauwkeurig in het bestreden vonnis (Rb. Leuven 11 juni 1974) zijn uiteengezet; dat tevens de omstandigheden van het ongeval en de desbetreffend in het in kopie voorgebracht geseponeerd strafrechtelijk dossier bevatte verklaringen erin degelijk zijn samengevat, zodat het Hof naar deze uiteenzetting en samenvatting verwijst;

Overwegende dat de eerste rechter op voet van pertinente motieven, welke het Hof beaamt en door de conclusie van appellanten en de eerste twee geïntimeerden niet worden ontzenuwd, uit de concrete gegevens van het geval heeft besloten dat tweede geïntimeerde, samen met eerste geïntimeerde, haar echtgenoot, eigenaar van de hond, op het ogenblik van het ongeval de bewaring van het dier niet aan Christiane C. had overgedragen;

Overwegende inderdaad dat de bewaring in de zin van art. 1385 Burgerlijk Wetboek de "zelfstandige" macht veronderstelt om het dier te leiden en onder zijn toezicht te houden (cf. Cass., 8 november 1956, *Pas.*, 1957, I, 251, ook geciteerd in het bestreden vonnis; bovendien Cass., 1 maart 1945, *Pas.*, 1945, I, 129), derhalve het meesterschap over het dier behelst, hetgeen niet alleen de materiële bewaring omvat, doch tevens includeert dat de eigenaar aan de bewaarder het recht om het dier te gebruiken, in dezelfde mate als hij het zelf doet, heeft overgedragen (cf. Cass., 30 april 1975, *R.W.*, 1975-76, 1184; De Page, II, ed. 1940, nr. 1012); dat voormelde begripsomschrijving dan ook iedere feitelijke materiële bewaring van occasionele en kortstondige aard uitsluit, wanneer, zoals ter zake, de op wandel zijnde eigenares van het dier, dit laatste aan de leiband toevertrouwt aan een derde, "in casu" Christiane C., terwijl ze even blijft praten, ter zake met de zuster van voormeld meisje;

Overwegende dat de eerste twee geïntimeerden, aldus principieel verantwoordelijk (cf. o.m. De Page, II, 2e edit. 1940, nr. 1009), bovendien in gebreke blijven te bewijzen dat de berokkende schade een aan de gedraging van hun hond vreemde oorzaak heeft; dat het slachtoffer zelf zeker niet de minste fout heeft begaan, daar de knaap dadelijk bij het afstappen van zijn fiets door het dier werd aangevallen, vooraleer één woord te kunnen plaatsen of de hond op enigerlei wijze te kunnen opschrikken of opjagen; dat geen toeval of overmacht ter zake wordt aangetoond; dat, ten slotte, de loutere omstandigheid dat Christiane C. zich een vijftigtal meter van tweede geïntimeerde had verwijderd, haar niet kan worden aangewreven als een persoonlijke fout in de zin van art. 1382 Burgerlijk Wetboek, daar het meisje mocht veronderstellen dat tweede geïntimeerde haar de leiband niet zou hebben overgereikt, indien aan het zelfs kortstondig geleiden van de hond enig gevaar was verbonden, en daar de afgelegde afstand tevens niet van aard was om het dier aan het gezicht van zijn meesteres te onttrekken en derhalve ieder toe-

zicht van deze laatste onmogelijk te maken;

Overwegende dat de eerste rechter derhalve met reden de vordering van appellanten enkel tegen de eerste twee geïntimeerden gegrond heeft verklaard;

Overwegende dat de bedragen, door het bestreden vonnis toegekend aan eerste appellante in eigen naam en aan tweede appellante, niet worden betwist en gerechtvaardigd zijn;

Overwegende dat, rekening houdende met de datum van het ongeval — 2 september 1972 — de door de eerste rechter aangenomen berekeningsbasis van 125 fr. per dag voor de morele schade van het slachtoffer tijdens zijn verblijf in kliniek, redelijk voorkomt, zodat het uit dien hoofde bepaald bedrag van 2.750 fr. moet worden bekrachtigd;

Dat de eerste rechter tevens terecht de morele, in dezelfde mate als de pijn, geleidelijk afnemende schade tijdens het verder verblijf thuis, naar billijkheid op 2.000 fr. heeft geraamd;

Dat ten slotte, aan de hand van de voorhanden gegevens, zijn raming van de esthetische schade kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Het Hof, (...)

Ontvangt de hogere beroepen en het incidenteel beroep doch verklaart ze ongegrond; Bevestigt dienvolgens het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen en verwijst appellanten tot de kosten van het hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER — 13 APRIL 1976

Voorzitter-rapporteur: de h. Meers

Raadsheren: de hh. Janssens en van Gelder

Openbaar ministerie: de h. Vandeplas

Advocaten: mrs. Gheysens loco Meunier en Seulen

Inkomstenbelasting—Art. 276 W.I.B.—Kennisgeving van beslissing per aangetekende brief.

Een beslissing van de directeur der directe belastingen werd de belastingplichtige per aangetekende brief toegestuurd aan zijn in het bezwaarschrift opgegeven adres. De belastingplichtige had daar zijn woon- of verblijfplaats niet meer, maar had zich in de bevolkingsregisters laten overschrijven. De aangetekende brief werd door de brievenbesteller niet aangeboden en er werd dan ook geen bericht van vruchteloze aanbieding achtergelaten, maar de brief werd aan de afzender terugbezorgd met de vermelding "Vertrokken zonder adres op te geven".

De aangetekende brief voldeed in principe aan de wettelijke voorschriften en wettigde het vermoeden dat hij de geadresseerde zou bereiken; dit vermoeden is evenwel voor tegenbewijs vatbaar en dit tegenbewijs wordt ten deze geleverd.

De belastingplichtige, die de vermelding van zijn ver-

andering van woonplaats in de bevolkingsregisters had laten inschrijven, was er wettelijk niet toe gehouden die verandering aan het bestuur der belastingen en aan de post ter kennis te brengen.

Nu de aangetekende brief de belastingplichtige niet heeft bereikt en ook niet op zijn vroeger adres werd aangeboden met een bericht desbetreffend, heeft geen kennisgeving van de beslissing overeenkomstig art. 276 W.I.B. plaatsgehad.

M. t/ Belgische Staat

Gelet op de stukken van het geding en nl. de in eensluidend verklaard afschrift voorgelegde beslissing van de directeur der directe belastingen te Antwerpen, 2e directie, van 25 april 1972, alsmede het verzoekschrift houdende voorziening tegen genoemde beslissing op 23 juni 1972 neergelegd ter griffie van het Hof van Beroep te Brussel en op dezelfde datum bij exploit van gerechtsdeurwaarder Alfons Crauwels aangezegd aan voornoemde directeur;

Overwegende dat de voorziening in de door de wet voorgeschreven vormen werd ingediend; dat echter de ontvankelijkheid ervan door het bestuur wordt betwist, daar zij niet werd ingediend binnen de bij artikel 280 W.I.B. gestelde termijn van 40 dagen te rekenen van de kennisgeving van de bestreden beslissing, termijn die in casu volgens het bestuur verstreek op 6 juni 1972;

Overwegende dat uit de voorgelegde stukken blijkt en door partijen niet wordt betwist:

- dat een afschrift van de bestreden beslissing op 25 april 1972 bij ter post aangetekend schrijven werd verzonden aan het adres door verzoeker in zijn bezwaarschrift opgegeven;

- dat verzoeker ten tijde van deze verzending zijn woon- of verblijfplaats niet meer op dit adres had;

- dat hij het bestuur niet had ingelicht omtrent zijn adresverandering;

- dat het aangetekend schrijven van 25 april 1972 door het postbeheer onbesteld aan de afzender werd teruggezonden met de op de omslag aangebrachte vermelding "Vertrokken zonder adres op te geven";

- dat volgens het bestuur der posterijen (brief van 14.12.73, stuk 2 van het dossier van mr. Seulen) bedoeld aangetekend schrijven niet aan de toenmalige bewoner van het vroeger adres van verzoeker werd aangeboden en dat op dit adres ook geen schriftelijk bericht werd nagelaten;

- dat, na het nieuw adres van verzoeker te hebben opgezocht, het bestuur de bestreden beslissing opnieuw aan verzoeker betekende bij aangetekend schrijven van 15 mei 1972;

- dat deze tweede betekening verzoeker bereikte op 16 mei 1972;

Overwegende dat luidens artikel 276 W.I.B. de kennisgeving van de beslissing van de directeur der belastingen dient te geschieden bij ter post aangetekende brief; dat in het onderhavige geval het aangetekend schrijven van 25 april 1972 — gericht aan het adres dat door verzender in zijn bezwaarschrift van 3 januari 1968 was opgegeven — in principe aan het wettelijk voorschrift voldeed en een vermoeden wettigde dat dit aangetekend schrijven verzoeker ook zou bereiken; dat dit vermoeden nochtans slechts geldt zolang de belasting-

plichtige niet het tegenbewijs levert (Cass., 3 januari 1957, i.z. Willems; Cass., 19 oktober 1954, i.z. Meurisse; Hof Brussel, 16 juni 1953, i.z. Vlies); dat, nu ter zake door de voorgelegde stukken vaststaat dat verzoeker de betekening van 25 april 1972 in werkelijkheid niet heeft ontvangen noch dienaangaande door enig bericht werd gewaarschuwd, bovenbedoeld tegenbewijs geleverd is;

Overwegende dat de kennisgeving door aantekening ter post hoofdzakelijk dient om de termijn van voorziening in beroep te doen lopen en dat de formaliteit der aantekening tot doel heeft zonder betwisting de datum van de kennisgeving vast te stellen (Hof Luik, 28 januari 1953, i.z. Quertinmont; Hof Brussel, 13 april 1954, i.z. N.V. Billard en Cie, beide aangehaald in Com. I.B., 276/49); dat er geen kennisgeving heeft plaatsgehad wanneer de aangetekende omslag door de postdiensten aan het bestuur der belastingen wordt teruggezonden, zonder aangeboden te zijn geweest aan het aangeduide adres, waar de belastingplichtige was "vertrokken zonder adres op te geven" (verg. Hof Brussel, 10 maart 1956, i.z. Plas, aangehaald in Com. I.B. 276/46 in welk geval de postbeambte de geadresseerde "niet kende"); dat in deze omstandigheden de aangetekende brief van 25 april 1972, geen kennisgeving zijnde in de zin bedoeld door artikel 276 W.I.B., het beoogde rechtsgevolg, nl. de termijn van voorziening in beroep te doen lopen en de datum van de kennisgeving — en dus van de aanvang van de voorzieningstermijn — op onbetwistbare wijze vast te stellen, niet gehad kon hebben;

Overwegende dat in feite verzoeker klaarblijkelijk van de bestreden beslissing slechts in kennis werd gesteld door de herverzending van het afschrift die hem werd gedaan bij gewoon schrijven van 15 mei 1972;

Overwegende dat, indien — zoals het bestuur beweert — deze herverzending wellicht geen erkenning van de onregelmatigheid van de aangetekende zending van 25 april 1972 insluit, zij nochtans evenmin vermag aan deze aangetekende zending haar karakter van rechtsgeldige kennisgeving in de zin van artikel 276 W.I.B. terug te schenken; dat zij dus geenszins de bij artikel 280 W.I.B. bepaalde voorzieningstermijn van 40 dagen met terugwerkende kracht kon doen lopen vanaf 26 april 1972, de datum waarop bedoelde aangetekende zending vermoed mocht worden verzoeker te hebben bereikt, indien het tegenbewijs van dit vermoeden — in tegenstelling met wat ter zake het geval is — niet geleverd was;

Overwegende dat ook de door het Bestuur in zijn voor het Hof genomen conclusie weergegeven vermelding betreffende de voorzieningstermijn voorkomende op het einde van de bestreden beslissing niet tot gevolg kan hebben de termijn van voorziening te doen aanvangen of een andere datum dan die van de, in concreto te onderzoeken, kennisgeving overeenkomstig artikel 276 W.I.B.;

Overwegende dat niet wordt tegengesproken dat verzoeker, zoals wettelijk voorgeschreven, zijn verandering van woning heeft laten aanbrengen in de bevolkingsregisters en hij niet wettelijk ertoe gehouden was van deze wijziging tevens kennis te geven aan het Bestuur der Belastingen en aan het postbeheer; dat hem derhalve geen wettelijk verzuim ten laste gelegd kan worden;

Overwegende dat, vermits in casu — bewezen zijnde dat het aangetekend schrijven van 25 april 1972 verzoeker niet heeft bereikt, dat dit aangetekend schrijven op zijn vroeger adres niet werd aangeboden en dat daaromtrent ook geen bericht werd gelaten — geen kennisgeving van de bestreden beslissing heeft plaatsgehad overeenkomstig artikel 276 W.I.B., de op 23 juni 1972 ingediende voorziening in ieder geval tijdig geschied is, zelfs indien de herverzending van 15 mei 1972 op zichzelf een rechtsgeldige kennisgeving zou uitmaken, hetgeen — gelet op de niet-aantekening ter post — echter niet aanvaard kan worden ;

Overwegende dat de voorziening derhalve ontvankelijk verklaard moet worden ;

(...)

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN AFDELING HASSELT

5e KAMER — 19 SEPTEMBER 1975

Voorzitter : de h. Loos

Raadsheer : de h. Romain

Raadsheer in sociale zaken : de h. Peters

Eerste advocaat-generaal : de h. Ponet

Advocaat : mr. Warnants

Rechtsvordering en vordering—Tegenvordering—Pensioen zelfstandigen—Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen—Openbare instelling—Verbetering van eigen beslissing—Toelaatbaarheid.

De wetgever heeft de betwistingen betreffende de pensioenrechten van de zelfstandigen aan de bevoegdheid van de arbeidsgerechten en bijgevolg ook aan de volledige toepassing van de regels van de burgerlijke rechtspleging onderworpen.

Hieruit vloeit voort dat de omvang van het rechtsgeleding door beide procespartijen kan worden uitgebreid. De saisine van de rechter wordt dus bepaald door de inleidende vordering en de tussenvorderingen, waaronder de tegenvorderingen.

De mogelijkheid die het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen uit de artikelen 152 en 153 van het K.B. van 22 december 1967 put om een verbeterende beslissing te treffen, beperkt in generlei mate de gelijkheid van rechten waarover de instelling als procespartij beschikt, en op grond waarvan zij de verbetering door een tegeneis mag vorderen.

Deze gelijkheid wettigt echter geen uitbreiding van de bevoegdheid van het bestuur inzake verbetering van beslissingen met betrekking tot de datum waarop de verbetering ingaat.

Openbaar Ministerie t/ C. en het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen

Bij een op 8 mei 1973 aan C. Maria, weduwe T. Josephus te P. betekende beslissing kende het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen haar

een overlevingspensioen toe van 2.119 fr. op 1 april 1972 en van 11.619 fr. vanaf 1 juni 1972.

De aanvraagster tekende hiertegen beroep aan bij de Arbeidsrechtbank te Hasselt, ten einde te horen zeggen dat het vrijgesteld bedrag der bestaansmiddelen van 14.000 fr. op 21.000 fr. gebracht diende te worden omdat zij een kind opvoedt voor hetwelk zij kinderbijslag ontvangt ; deze eis, waarvan het Rijksinstituut de grondheid niet betwist, werd door de arbeidsrechtbank in het vonnis a quo van 17 mei 1974 met reden toegekend (cf. art. 20, § 1, van het Koninklijk Besluit nr. 72 van 10 november 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen en art. 74 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen).

Het Rijksinstituut liet evenwel, bij wijze van tegenvordering, gelden dat de hiernavermelde drie verbeteringen aan de administratieve beslissing aangebracht dienden te worden :

1) De Arbeidsrechtbank te Hasselt stelde, bij vonnis van 26 oktober 1973, een pensioenrecht in het stelsel der werknemers vast met inachtneming van een loopbaan over de jaren 1935 tot 1945, terwijl aan het Rijksinstituut een loopbaan over de jaren 1937 tot 1945 bekend was ; de bij de toepassing van de cumulatieregel aan te wenden breuk moet derhalve van 9/34 op 11/34 gebracht te worden (art. 31 van het Koninklijk Besluit nr. 72 van 10 november 1967 en art. 113 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967) ;

2) De administratieve beslissing hield rekening met het voornemen van C. Maria om de houthandel van haar echtgenoot na dezes overlijden op 30 april 1972 niet voort te zetten ; uit een brief van 6 juli 1973 van de Controle van Directe Belastingen te B. blijkt echter dat betrokkene, overeenkomstig haar aangifte in de personenbelasting voor het jaar 1972, een som van 16.371 fr. ontving aan inkomsten uit de liquidatie van het bedrijf ; deze bedrijfsinkomsten moeten bij de bestaansmiddelen gevoegd worden ; vanaf 1 juli 1972 bleven de bedrijfsinkomsten beneden de toegelaten grens zodat het overlevingspensioen betaalbaar werd (art. 30bis van het Koninklijk Besluit nr. 72 van 10 november 1967 en art. 107bis van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967) ;

3) Een houtmagazijn met een kadastraal inkomen van 7.000 fr. werd op 1 oktober 1972 slechts a rato van 700 fr. bij de bestaansmiddelen gerekend ; aangezien het om een onverhuurd pand gaat, dient het ten belope van het kadastraal inkomen in aanmerking te worden genomen (art. 25, § 1, van het Koninklijk Besluit nr. 72 van 10 november 1967).

Rekening houdend met de door beide partijen gevraagde verbeteringen betoogt het Rijksinstituut dienvolge dat het overlevingspensioen van C. Maria op 1 april 1972 en 1 juni 1972 wegens te hoge bestaansmiddelen geweigerd dient te worden ; dat het 35.175 fr. bedraagt op 1 juli 1972, 35.878 fr. op 1 oktober 1972 en 36.569 fr. op 1 december 1972 ; dat de uitgeoefende beroepsactiviteit de uitbetaling van deze bedragen niet verhindert.

De arbeidsrechtbank verklaarde de tegeneis van het Rijksinstituut evenwel niet ontvankelijk omdat deze

dienst, op grond van het principe van de scheiding der machten, de verbetering van zijn beslissing alleen door middel van een nieuwe administratieve beslissing zou kunnen verrichten (artt. 152 en 153 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967).

Het Hof stelt echter vast dat de wetgever de betwistingen nopens de pensioenrechten van de zelfstandigen aan de bevoegdheid van de arbeidsgerechten en bijgevolg ook aan de volledige toepassing van de regels van de burgerlijke rechtspleging onderworpen heeft (art. 581 van het Gerechtelijk Wetboek).

Hieruit vloeit voort dat de omvang van het rechtsge-
ding door beide procespartijen kan worden uitgebreid ; de saisine van de rechter wordt dus bepaald door de inleidende vordering en de tussenvorderingen, waaronder de tegenvorderingen (art. 12 e.v. alsmede art 807 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek).

De voorwaarden om een rechtsvordering, zowel een inleidende als een tussenvordering (tegenvordering), in te stellen zijn de hoedanigheid en het belang ; andere voorwaarden worden door de wet niet gesteld (art. 17 van het Gerechtelijk Wetboek).

Beide voorwaarden zijn in casu aanwezig :

1) hoedanigheid : het Rijksinstituut is bevoegd om in rechte op te treden ;

2) belang ; dit is tweevoudig :

— als openbare dienst, belast met de toepassing van een wettelijke pensioenregeling, heeft het Rijksinstituut een statutair belang bij de correcte uitoefening van zijn opdracht ;

— het optreden van het Rijksinstituut bij wijze van tussenvordering in een hangende procedure kan eventueel het ontstaan voorkomen van een gerechtelijk gewijsde waardoor de toepassing van de artt. 152 en 153 van het Koninklijk Besluit van 22 december 1967 in het gedrang zou komen.

De mogelijkheid, die de administratie in voornoemde artt. 152 en 153 put om een verbeterende beslissing te treffen, beperkt in generlei mate de gelijkheid van rechten waarover het Rijksinstituut als procespartner beschikt.

Deze gelijkheid wettigt echter geen uitbreiding van de bevoegdheid van het bestuur inzake verbetering van beslissingen, inzonderheid voor wat de datum betreft waarop de rectificatie ingaat ; wanneer zij een vergissing betreft, heeft de rechtzetting slechts uitwerking vanaf de 1ste van de maand volgend op die waarin zij werd aangezegd (art. 152) ; wanneer een feit of element bekend wordt, heeft de rectificatie uitwerking op de datum waarop het feit of element het bedrag van de prestatie beïnvloedt (art. 153).

De tegeneis van het Rijksinstituut is dus ontvankelijk ; de erin naar voren gebrachte argumenten worden door C. Maria niet betwist en komen als gewettigd voor ; de vraag is dan vanaf welke datum de correcties ingaan.

In dit verband stelt het Hof vast dat de wijzigingen in de toepassing van de cumulatierregel alsmede het in aanmerking nemen van bedrijfsinkomsten het gevolg zijn van nieuwe elementen in de zin van art. 153, terwijl het herstel van het kadastraal inkomen van het onverhuurd goed in de bestaansmiddelen als de verbetering van een vergissing voorkomt ; de verhoging der bestaansmiddelen a rato van 6.300 fr. uit dien hoofde kan

slechts ingaan vanaf 1 december 1973, zijnde de 1ste van de maand volgend op 16 november 1973, datum van neerlegging van de conclusie tot aanmelding van de tegeneis van het bestuur ; met dit voorbehoud is de tegeneis, zoals nader gemotiveerd in de op 16 januari 1974 en 16 mei 1975 neergelegde conclusies, als gegrond te beschouwen.

(...)

NOOT—*Anders* : Arbrb. Gent, afd. Eeklo, 22 november 1973, R.W., 1974-1975, 176, met noot van O. DE LEYE.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e KAMER — 26 JUNI 1975

Voorzitter : de h. J. Cornette

Rechters : de h. A. Kiebooms en mevr. L. Bafcop-Spinoy

Openbaar ministerie : de h. R. Kinart

Advocaten : mrs. R. Hendrickx, M. van den Heuvel en F. Erdman

Afstamming—Betwisting van wettigheid (art. 317 B.W.)—Termijn—Begindatum—Kennis van het bestaan van het kind—Inbezitstelling—Te onderscheiden van saisine—Terugbetaling van bedrag door Bestuur der Belastingen.

1. *Op grond van art. 317 B.W. kunnen de erfgenamen van de wettige vader een vordering tot betwisting van wettigheid instellen.*

2. *De termijn van drie maanden van art. 317 B.W. loopt vanaf het ogenblik waarop een van de erfgenamen van de man in kennis wordt gesteld van het bestaan van het kind wiens wettigheid betwist wordt (1).*

3. *De inbezitstelling waarover art. 317 B.W. handelt betreft een feitelijke inbezitneming. Ze heeft niet plaats, enkel en alleen doordat het kind wiens wettigheid betwist wordt het wettelijk bezitsrecht (saisine, art. 724 B.W.) verwerft (2).*

4. *De terugbetaling door het Bestuur der Belastingen van een bedrag dat de man toekomt, verricht aan de wettelijke vertegenwoordigster van het kind wiens wettigheid betwist wordt, maakt een inbezitneming uit zoals bepaald in art. 317 B.W.*

B. e.a. t/ De W. e.a.

Advies van het openbaar ministerie

De vordering strekt ertoe door de rechtbank te doen verklaren dat wijlen G. B., toenmalige echtgenoot van tweede verweerster, overleden te Sint-Niklaas op 19 augustus 1969 en laatst wonende te (...), niet de vader is van het kind K. B., dochter van tweede verweerster en geboren te Essen op 8 oktober 1969, en dat kind derhalve niet tot de familie van de *de cujus* en/of de familie van aanleggers behoort en de naam B. niet mag dragen.

Het gaat dus om een vordering, ingeleid bij dagvaarding van 21 juni 1971, uitgaande van de erfgenamen van wijlen G. B., waardoor de wettigheid van het kind

betwist wordt en die gebaseerd is op de bepalingen van art. 317 B.W.

Tot staving van hun eis voeren aanleggers de gebruikelijke middelen aan, zoals vereist door art. 312, lid 1, B.W., te weten het verborgen houden van de geboorte, het overspel van tweede verweerster met een zekere L. Van den A. tussen 1 juni 1968 en 24 augustus 1968, zoals blijkt uit een vonnis van 19 december 1968, de voortzetting van deze overspelige betrekkingen van de vrouw, dit alles steunend op twee echtscheidingsprocedures die door G. B. tegen tweede verweerster werden ingeleid. Op grond van die procedures roepen aanleggers ook de eventuele toepassing van art. 312, lid 2, B.W. in.

Tot heden laten verweerders geen verweer ten gronde gelden. Wel werpen zij de niet-ontvankelijkheid van de vordering op, daar deze te laat ingeleid zou zijn. Ten eerste zouden aanleggers van het begin af op de hoogte geweest zijn én van de zwangerschap van tweede verweerster én van de geboorte van het kind op 8 oktober 1969, terwijl de vordering ingeleid werd op 21 juni 1971, welke feiten zij bereid zijn door alle middelen rechtens te bewijzen.

Ten tweede bezit het levend en leefbaar geboren kind erfrechten vanaf zijn geboorte, overeenkomstig art. 725 B.W. Het is dus vanaf die datum dat het kind geacht wordt in het bezit gekomen te zijn van de goederen afhankelijk van de nalatenschap van de *de cuius* (saisine héréditaire; De Page, I, blz. 1107, nr. 1098, waar verwezen wordt naar de artikelen 312, 711 en 724 B.W.).

Anderzijds, en in ieder geval, blijkt uit de uitkering van een som van 2.566 fr., die verricht werd in handen van tweede verweerster in haar hoedanigheid van vertegenwoordigster van het kind ter uitvoering van een aanslagbiljet art. 041944, gemeente Z., aanslagjaar 1969, belastingjaar 1968, toegezonden op 29 april 1970 aan "Nal. G. B. door erven, te Z.", dat het kind vanaf die datum in het bezit werd gesteld van de nalatenschap van zijn vader. Ook heeft een tweede inbezitneming plaatsgehad op 5 januari 1970 bij wijze van een uitbetaling aan tweede verweerster door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid van de som van 1.600 fr. als terugbetaling inzake sociaal abonnement van G. B.

Ook beschouwen verweerders het enkel bestaan van het kind als een storing in het bezit ten opzichte van de erfgenamen, die steeds een vordering of een storing van hun feitelijk bezit kunnen verwachten vanwege de wettige erfgenaam, wiens rechten vaststaan vanaf zijn geboorte, dus vanaf het enkel feit van zijn aanwezigheid.

Op grond van die beschouwingen van verweerders kan reeds worden gezegd dat de tweede eventualiteit van art. 317 B.W. niet ter sprake komt. Uit niets blijkt dat aanleggers in het een of ander bezit gekomen zijn van de goederen van de *de cuius* en daarin door het kind gestoord zijn. Zulke storing kan trouwens slechts plaatsvinden door een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte (zie R.P.D.B., v° "Paternité et filiation", nr. 88; zie in die zin ook Laurent, III, nr. 440; Planiol en Ripert, II, nr. 797).

Bijgevolg dient thans ook geen rekening te worden gehouden met de opmerking van aanlegger, dat er niet gewacht moet worden tot het kind optreedt of hen in het bezit stoort (De Page, I, nr. 1098: "Les délais en matière de désaveu sont des délais de forclusion, de dé-

chéance, et non d'ouverture de droit."). Hier wordt trouwens door verweerders de tardiviteit van het instellen der vordering aangevoerd, niet de voorbarigheid ervan.

Anderzijds is het wel waar dat het vertrekpunt van de termijn van art. 317 niet in se de geboorte van het kind is, hoewel die geboorte en natuurlijk de kennis ervan als bewijs zou kunnen dienen voor de vaststelling van de inbezitneming door het kind van de goederen van de *de cuius*, dit naar gelang van de feitelijke omstandigheden van de zaak.

De rechtbank moet dus nagaan of het kind, wel te verstaan door toedoen van zijn wettelijke vertegenwoordigster, de moeder-voogdes, tweede verweerster, zich al dan niet, en sedert wanneer, in het bezit heeft gesteld van de goederen van de overleden man, de eerste eventualiteit van art. 317 B.W.

Wij menen dat eerst het begrip "saisine" het voorwerp van een zekere opheldering moet uitmaken (zie De Page, IX, nrs. 499, 500, 503 en 504). Het feit van de saisine is een aspect van de zaak, de gevolgen ervan een ander: "Les effets de la saisine sont subordonnés à l'acceptation de la succession" (art. 778 B.W.). Het is die soort van inbezitneming die ongetwijfeld bedoeld wordt door art. 317 B.W. Wij zijn nochtans de mening toegedaan dat het niet kan gaan om een inbezitneming in abstracto, die in ieder geval zou kunnen worden ingeroepen vanaf de geboorte zelf van het kind. Want in dat geval zou, in de eerste eventualiteit van art. 317 B.W., de termijn van drie maanden telkens vanaf de datum van de geboorte beginnen te lopen, alleen al op grond van de artikelen 724 en 725 B.W., en zou ook ipso facto het tweede lid onnodig zijn, aangezien die artikelen eveneens daarop kunnen slaan.

De wetgever heeft dus twee gevallen geregeld, waarin de geboortedatum van het kind, of het ogenblik van de kennisneming ervan, niet als zodanig als vertrekpunt gelden voor de wettelijke termijn binnen welke de vordering moet worden ingeleid.

Verweerders moeten dus aantonen dat het kind op de ene of andere manier in het bezit werd gesteld van de goederen van de overleden echtgenoot van tweede verweerster, vanaf welk ogenblik en zulks met kennisneming vanwege aanleggers; dat het kind zijn theoretisch en anticipatief recht op die goederen dan werkelijk uitgeoefend heeft, zonder dat aan dat bezit een andere betekenis of andere gevolgen worden gegeven dan er wettelijk aan verbonden zijn. Gedeeltelijke inbezitneming zou trouwens voldoende zijn, daar het theoretisch recht blijft voortbestaan op het geheel dezer goederen.

Daarom menen wij dat, ongeacht hetgeen vroeger desaangaande gebeurd zou kunnen zijn, het op 29 april 1970 aan de nalatenschap van C.B. toegezonden aanslagbiljet van zeer groot belang is. Dat stuk werd verzonden naar het adres (.....), dat nog het huidige adres van derde aanleggers is en waar wijlen G. B. zich officieel was gaan vestigen gedurende de echtscheidingsprocedures die hij tegen tweede verweerster had ingeleid.

Het gaat om een terugbetaling die aan de *de cuius* toekwam en uiteindelijk uitgekeerd werd aan tweede verweerster, dus in naam van de wettige erfgenaam wiens wettigheid thans wordt betwist. Dat stuk vermeldt ook de naam van het kind K. B., zijn geboortedatum, alsook de naam en het adres van tweede verweerster, zijn ver-

tegenwoordigster. Verweerders ontkennen niet dat stuk in die staat te hebben gekregen, noch dat de in rode inkt aangebrachte vermeldingen naderhand, desnoods door de ene of andere van beide verweerders, daarop aangebracht zou zijn.

Zij nemen dus impliciet aan, minstens vanaf 1 mei 1970 (rekening houdend met de tijd voor de verzending) geweten te hebben dat het kind K. B. op 8 oktober 1969 geboren was, dat het om een wettige erfgenaam ging aan wie een terugbetaling, hoe gering ook, diende te gebeuren, een uitbetaling die dus ongetwijfeld een inbezitneming zoals bedoeld bij art. 317 B.W. uitmaakt.

Dit heeft tot gevolg dat aanleggers, om de wettigheid van dat kind te betwisten, hun vordering moesten inleiden ten laatste op 1 augustus 1970, en niet op 21 juni 1971, zoals zij dat gedaan hebben. Dit heeft de niet-ontvankelijkheid van de ingestelde vordering tot gevolg.

(...)

Vonnis

Overwegende dat de vordering ertoe strekt te horen verklaren dat wijlen G. B., overleden op 19 augustus 1969, de vader niet is van het kind K. B., dat dit kind derhalve niet tot de familie van de *de cuius* en/of de familie van eisers behoort en de naam B. niet mag dragen ;

Dat dus de vordering, ingeleid bij dagvaarding van 21 juni 1971, uitgaande van de erfgenamen van wijlen G. B., de betwisting van de wettigheid van het kind tot voorwerp heeft, en op de bepalingen van artikel 317 B.W. gebaseerd is ;

Overwegende dat wijlen G. B. gehuwd was te Melsele op 28 mei 1966 met tweede verweerster, doch reeds op 15 december 1966 een verzoekschrift tot echtscheiding wegens bepaalde oorzaak voor de rechtbank indiende ; dat bij tussenvonnis van 6 november 1967 een getuigenverhoor werd toegestaan dat op 15 maart 1968 gehouden werd ; dat uiteindelijk bij vonnis van 17 oktober 1968 de eis afgewezen werd bij gebreke aan voldoende bewijs ;

Dat op klacht van G. B., ingediend op 15 mei 1968 tegen tweede verweerster en haar medeplichtige, tweede verweerster wegens overspel tussen 1 juni en 24 augustus 1968 herhaaldelijk en meer bepaald op 23 augustus 1968, veroordeeld werd bij vonnis van de 8e kamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen ; dat op 16 januari 1969 G. B. opnieuw een verzoekschrift wegens bepaalde oorzaak ingediend heeft, proces-verbaal van niet-verzoening opgesteld werd op 16 januari 1969 en de termijn van schorsing op drie maanden bepaald werd ;

Overwegende dat G. B. op 19 augustus 1969 overleed en zijn erfgenamen — eisers — beweren dat ze begin juni 1971 vernamen dat tweede verweerster op 8 oktober 1969 te Essen het leven schonk aan het kind K. ;

Overwegende dat de eisers in de eerste plaats dienen te bewijzen dat ze de vordering hebben ingesteld binnen de termijn van art. 317 B.W., d.w.z. drie maanden te rekenen vanaf het tijdstip waarop het kind zich in het bezit heeft gesteld van de goederen van de man of van het tijdstip waarop de erfgenamen door het kind in dat bezit zijn gestoord ;

Overwegende dat verweerster opwerpt dat vanaf 8 oktober 1969, datum der geboorte, het kind als wettige erfgenaam en enige afstammeling van de overledene erfgechtigd werd en automatisch ook vanaf die datum volgens de principes van de saisine het kind in rechte in het bezit werd gesteld van zijn erfenis, dat door het invoeren van art. 317 B.W. enkel en alleen een patrimoniaal recht aan de erfgenamen van de man werd toegekend (De Page, I, nr. 1094), dat eisers alleen maar binnen beperkte termijnen kunnen ageren in zover ze in hun bezit gestoord worden en dat het enkel feit van het bestaan van het kind dan ook moet worden aanvaard als zijnde een storing in het bezit ten opzichte van de erfgenamen ;

Overwegende dat verweerster echter niet het onderscheid maakt tussen het "in het bezit treden" van art. 724 B.W. en het "zich in het bezit stellen" van art. 317 B.W. ;

Overwegende dat op grond van die beschouwingen van verweerders de tweede eventualiteit van art. 317 B.W. ter zake niet ter sprake komt ; dat nergens blijkt dat de eisers in het bezit zijn gekomen van de erfenisgoederen en daarin door het kind zijn gestoord ; dat zulke storing trouwens slechts kan plaatsvinden door middel van een gerechtelijke of buitengerechtelijke akte (R.P., "Paternité et filiation", nr. 88, blz. 358 ; Laurent, III, nr. 440 ; Planiol en Ripert, II, nr. 797) ; dat bijgevolg ook geen rekening gehouden dient te worden met de opmerkingen van eisers volgens welke er niet moet worden gewacht tot het kind optreedt of hen in het bezit stoort ;

Overwegende dat dus moet worden nagegaan of het kind — door toedoen van zijn wettelijke vertegenwoordigster — zich al dan niet in het bezit heeft gesteld en sedert wanneer van de erfenisgoederen, zijnde de eerste eventualiteit van art. 317 B.W., en dat de kennisneming vanwege eisers moet blijken op afdoende wijze ;

Overwegende dat desbetreffend het aanslagbiljet van het Beheer der Belastingen aan de nalatenschap van G. B., meldend teruggave van een bedrag van 2.566 fr., op 29 april 1970 verzonden werd aan het adres (...), zijnde nog steeds het huidige adres van derde eisers, waar ook G. B. zich officieel was gaan vestigen gedurende de echtscheidingsprocedure ; dat uiteindelijk dit bedrag — dat aan de *de cuius* toekwam — werd uitgekeerd aan tweede verweerster ; dat eisers dus — ongeacht de andere feitelijke omstandigheden door verweerders aangehaald — minstens vanaf 1 mei 1970 (rekening houdend met de verzendingstijd voor het aanslagbiljet) geweten moeten hebben dat het kind K. G. geboren was op 8 oktober 1969, dat het over een wettige erfgenaam ging aan wie een terugbetaling diende te gebeuren en gebeurde, een uitbetaling die bijgevolg ongetwijfeld een inbezitneming uitmaakt zoals bedoeld in art. 317 B.W. ; dat dus eisers — om de wettigheid van het kind te betwisten — hun vordering moesten inleiden ten laatste op 1 augustus 1970 en niet op 21 juni 1971, zoals gedaan, en dus de ingestelde vordering onontvankelijk is ;

Om die redenen,
De Rechtbank,

Gezien het geschreven advies van de heer R. Kinart,

eerste substituut-procureur des Konings ;
 Rechtdoende op tegenspraak ;
 Na erover beraadslaagd te hebben ;
 Alle andere en strijdige conclusies verwerpend ;
 Verklaart de vordering onontvankelijk.
 Legt de kosten van het geding ten laste van eisers (. .)

NOOT—(1) Zowel de verweerders als de rechtbank schijnen met deze onder 2. geformuleerde regel rekening gehouden te hebben, hoewel hij in strijd is met art. 317 B.W. Het is o.i. niet toegelaten art. 316 B.W. analogisch op de door art. 317 B.W. bedoelde hypothese toe te passen.

(2) De rechtvaardiging van deze regel wordt door het advies van het openbaar ministerie en het vonnis degelijk ontwikkeld. Zo wordt de verwarring opgehelderd, die door de — verkeerde — redenering van DE PAGE, I, nr. 1098 in *fine* kan worden veroorzaakt.

J.P.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE

2e KAMER — 27 APRIL 1976

Voorzitter : de h. Campers

Advocaten : mrs. Moeykens en Mullie

Bevoegdheid—Ratione loci—1. Samenhang—2. Competentiebeding—3. Brussels Verdrag van 27 september 1968, art. 5, 1°.

1. *Eiser, curator van een faillissement, heeft tot betaling van een factuurschuld eerst een niet bestaande natuurlijke persoon, vervolgens een Duitse vennootschap gedagvaard. Als verweer tegen de door deze laatste opgeworpen exceptie van onbevoegdheid, vraagt hij de voeging van beide zaken, aanvoerend dat de rechtbank krachtens de op het ogenblik van de eerste dagvaarding bestaande rechtspraak van het Hof van Cassatie bevoegd was om van de zaak kennis te nemen.*

De dagvaarding van een niet bestaande persoon kan geen rechtsgevolgen hebben en er zijn derhalve geen redenen om de beide zaken te voegen. De eerste dagvaarding kan evenmin als inleidende dagvaarding voor de tweede zaak worden beschouwd.

2. *Als een factuur door de geadresseerde geweigerd wordt met de bewering dat hij contractueel niet met de verzender van de factuur gebonden is, kan het in de factuur voorkomend competentiebeding geen gevolg hebben en geldt ook niet het beding dat de koopwaar betaalbaar is bij de verkoper.*

3. *Een vennootschap met woonplaats in Duitsland is voor de Belgische rechter gedagvaard tot betaling van koopwaar.*

Nu er geen geldig beding van bevoegdheidstoeiwijzing is, en tevens niet blijkt, dat de betaling in België moest geschieden of de levering in België verricht werd, zodat niet kan worden vastgesteld dat de Belgische rechter met toepassing van art. 5, 1°, van het Brussels Verdrag van 27 september 1968 bevoegd is, is de exceptie waarbij de gedaagde de rechtsmacht van de Belgische rechter afwijst, gegrond.

Mr. Moeykens q.q. t/ Kommanditgesellschaft
 Otto Versand

Overwegende dat de vordering ertoe strekt verweerster te doen veroordelen om te betalen aan eiser q.q. de tegenwaarde in Belgische munt tegen de hoogste koers op de vrije wisselmarkt op de dag van betaling van 20.546,10 DM, 5.770 DM en 2.055 DM, met de gerechtelijke interesten en de proceskosten, dit uit hoofde van factuurschuld, vergoedende interesten en verhogingsbeding ;

Overwegende dat eiser q.q. in conclusie neergelegd ter griffie op 8 maart 1976, de samenvoeging vordert van onderhavige vordering met die ingeleid bij exploit van dagvaarding van 13 januari 1975 tegen Otto Versand ;

Overwegende dat verweerster de exceptie van onbevoegdheid ratione loci dezer rechtbank voordraagt ;

dat zij hiertoe enerzijds inroept dat de factuurvoorwaarden, die stellen dat in geval van geschil de rechtbanken van Brugge alleen bevoegd zijn, haar niet tegenstelbaar zijn om de reden dat dit beding in het Nederlands en in het Frans is opgesteld en zij niet in staat is deze talen te begrijpen, verder, om de reden dat zij de factuur heeft geweigerd en teruggestuurd ;

dat zij anderzijds verwijst naar het Verdrag van 27 september 1968 over de rechterlijke bevoegdheid in burgerlijke en handelszaken, dat bepaalt dat in hoofdde bevoegd is ter zake de rechtbank van de woonplaats (vestigingsplaats) van de verwerende partij en geen schriftelijke overeenkomst, noch een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst wordt voorgelegd waarbij van voornoemde algemene regel wordt afgeweken ;

Overwegende dat eiser zijnerzijds concludeert tot de bevoegdheid van deze rechtbank ;

dat hij hiertoe inroept dat de bevoegdheid dient te worden in acht genomen op het ogenblik van de inleidende dagvaarding, in casu die ingeleid tegen de heer Otto Versand bij exploit van 13 januari 1975, namelijk dat, volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie, alle zaken in verband met faillissementen, dus ook de invorderingen, onder de bevoegdheid vielen van de rechtbank van koophandel die het faillissement had uitgesproken ;

Overwegende dat niet wordt betwist dat de gedaagde, de heer Otto Versand, in de zaak ingeleid bij exploit van 13 januari 1975 niet bestaat ;

dat het dagvaarden van een persoon die niet bestaat geen rechtsgevolgen kan hebben ;

dat er derhalve geen redenen zijn om voormelde zaak te voegen bij onderhavige zaak ;

dat voormelde dagvaarding evenmin als de inleidende dagvaarding in onderhavige vordering kan worden beschouwd ;

Overwegende dat onderhavige zaak ingeleid werd bij exploit van dagvaarding van 30 mei 1975 ;

dat de bevoegdheid derhalve dient te worden nagegaan overeenkomstig de bepalingen van artikel 574, 2°, Ger. W., zoals gewijzigd door de Wet van 24 maart 1975 ;

dat niet blijkt, en ook niet wordt beweerd, dat onderhavige vordering voldoet aan de voorwaarden van voormeld artikel zodat het ter zake dan ook niet als toepasselijk voorkomt ;

Overwegende dat, daar verweerster vreemdelinge is met zetel in de Bondsrepubliek Duitsland, de bevoegd-

heid bepaald wordt door het Verdrag van Brussel van 27 september 1968, goedgekeurd bij de Wet van 13 januari 1971, die in werking is getreden op 1 februari 1973;

Overwegende dat blijkt dat verweerster de factuur van 20 april 1972 teruggestuurd heeft op 5 mei 1972, terwijl niet wordt betwist dat zij ze geweigerd heeft aanvoerende dat zij contractueel niet verbonden is met de thans failliete vennootschap en enkel bestelde bij Kraatz;

dat de clause van toekenning van bevoegdheid aan de rechtbanken van Brugge derhalve geen enkel gevolg kan hebben (cf. Factuur, André Clocquet, in *A.P.R.*, nr. 561);

dat verweerster evenmin gebonden is door het beding waarbij wordt bepaald dat de koopwaar betaalbaar is in de woning van de verkoper;

dat eiser aldus in gebreke blijft te bewijzen dat, nu de vordering de uitvoering van een betalingsverbintenis nastreeft, deze verbintenis in België moet worden uitgevoerd;

dat eiser ook niet bewijst dat de levering in België geschiedde wat betreft de eventuele toepassing van artikel 1651 B.W.;

dat bij gebreke hieraan niet kan worden vastgesteld dat deze rechtbank bevoegd is bij toepassing van artikel 5, 1°, van voormeld verdrag;

dat de voorgedragen exceptie, waarbij verweerster de rechtsmacht van de Belgische rechtbanken afwijst, derhalve als gegrond voorkomt;

Overwegende dat eiser q.q. ten onrechte aanspraak maakt op rechtsplegingsvergoeding nu hij als curator niet in hoedanigheid van advocaat optreedt (cf. Hof Gent, 30 juni 1970, *R.W.*, 1970-71, 572);

Om die redenen,

De Rechtbank,

Wijzende op tegenspraak, alle verdere en strijdige besluiten verwerpende;

Verklaart zich plaatselijk onbevoegd;

Verwijst eiser q.q. in de gedingskosten.

BENELUXRECHT

Beknopt verslag van de werkzaamheden van de Benelux studiec ommissie voor eenmaking van het recht 1975-1976

Voorwoord

In de civiele sectie werd de grootste aandacht aan de dag gelegd door de subcommissies waar de navolgende onderwerpen in behandeling zijn: niet-nakoming van verbintenissen, retentierecht, faillissement en gerechtelijk akkoord. De strafsectie heeft zich voornamelijk beziggehouden met de rechten van de benadeelde partij in het strafgeding.

Deze werkzaamheden hebben geresulteerd in het opstellen van een aantal vrij omvangrijke voorontwerpen, die alle vergezeld gaan van een min of meer uitvoerige memorie van toelichting.

De overige subcommissies hebben hun werkzaamheden in het normale tempo voortgezet.

Onderstaande subcommissies en werkgroepen hebben hun

werkzaamheden nagenoeg voltooid: de Subcommissie "Niet-nakoming van verbintenissen", de Werkgroep "Retentierecht", de Subcommissie "Cessie van vorderingen", de Subcommissie "Handelszaak", de Werkgroep "Gerechtelijk akkoord" en de Subcommissie "De benadeelde partij in het strafgeding".

Het korte tijdsbestek waarin dit verslag moest worden opgesteld maakte het noodzakelijk dit zo beknopt mogelijk te houden.

Desondanks mag niet onvermeld worden gelaten dat binnen de commissie een zekere onvrede heerst, niet alleen over het feit dat de parlementaire goedkeuring van haar ontwerpen zo traag verloopt doch vooral omdat zij er nimmer van op de hoogte wordt gesteld op grond van welke motieven de door haar voorgestelde teksten zonder meer ter zijde worden gelegd.

1. Niet-nakoming van verbintenissen

Zoals in het vorige jaarverslag reeds werd vermeld, zijn bij de tweede en derde lezing van de ontwerp-memorie van toelichting nog enkele wijzigingen aangebracht in de teksten, die thans als definitief kunnen worden beschouwd. De voorbereiding van het voorontwerp is nu dus vrijwel afgerond.

Onder voorzitterschap van de heer RONSE is aan dit voorontwerp de uiterste zorg besteed, zodat het kan worden beschouwd als het meest interessante ontwerp dat de Studiec ommissie in de loop van haar bestaan heeft geproduceerd. Gelet op het feit dat dit ontwerp moet worden gezien als een deelstudie, die één geheel vormt met het eerste deel "Niet-nakoming van verbintenissen", kan worden gesteld dat deze beide ontwerpen tezamen het belangrijkste werkstuk op civielrechtelijk gebied vormen dat de Studiec ommissie sedert haar oprichting heeft voltooid.

Het ontwerp bestaat uit niet minder dan 42 artikelen, verdeeld over vijf afdelingen. De eerste afdeling behelst algemene bepalingen, de tweede heeft betrekking op het verzuim van de schuldenaar, de derde op de opschortingsrechten, de vierde op een ontbinding van wederkerige overeenkomsten en de vijfde op de gevolgen van de niet-nakoming die in geen van de voorgaande afdelingen konden worden ondergebracht.

De bepalingen gaan vergezeld van een uitvoerige memorie van toelichting, aan de opstelling waarvan de subcommissie in de loop van het verslagjaar tal van vergaderingen heeft gewijd.

De originaliteit van het ontwerp is ongetwijfeld gelegen in het feit dat materies, die in de bestaande wetboeken meestal verspreid en in combinatie met andere worden behandeld, thans op systematische wijze in afzonderlijke afdelingen zijn gegroepeerd. Deze opzet draagt veel bij tot een betere overzichtelijkheid van de materie.

Een ander voordeel van de gevolgde methode is dat een aantal vraagstukken die zich in de praktijk voordoen op natuurlijke wijze hun oplossing hebben gevonden in een der vorengenoemde afdelingen. De wetgever van 1830 heeft, in navolging van de opstellers van de Code Napoléon, in één en dezelfde tekst een oplossing willen geven voor alle vraagstukken. Op deze wijze bleven echter tal van vragen onbeantwoord en deze lacune moest in de loop der jaren door de jurisprudentie worden opgevuld. Desondanks bleef toch nog een aantal onzekerheden bestaan en de grote verdienste van de subcommissie is nu dat zij oplossingen heeft voorgesteld die het voordeel hebben dat, wanneer zij eenmaal in het positieve recht zullen zijn getransponeerd, tot dusverre bestaande controversen voor goed tot het verleden zullen behoren.

Hiermede is volledig de lijn gevolgd die de oprichters van de Studiec ommissie in 1948 hadden uitgestippeld. Immers, volgens haar reglement heeft de commissie tot taak praktische oplossingen te zoeken voor problemen die zich bij de rechtspraak voordoen.

Voorbeelden van dergelijke oplossingen zijn in de voorgestelde teksten legio aan te wijzen, doch de oplossing die werd aangegeven voor de ontbinding van wederkerige overeenkomsten moge hier als typisch voorbeeld worden aangehaald: de bestaande wetboeken kennen slechts de ontbinding zonder meer van wederkerige overeenkomsten, doch in de praktijk deed zich de behoefte gevoelen om bepaalde contractuele verbintenissen gedeeltelijk te laten voortbestaan, in het bijzonder wanneer deze een vrij lange looptijd hebben, zoals huurovereenkomsten en contracten voor achtereenvolgende leveringen. Weliswaar is de jurisprudentie niet in gebreke gebleven om voor deze problemen oplossingen te zoeken, doch het minste wat daarvan kan worden gezegd is dat deze hoegenaamd geen eenheid van opvatting vertonen. De subcommissie heeft dan ook getracht hierin verbetering te brengen.

Het lag in de bedoeling het voorontwerp te zamen met de memorie van toelichting tijdens de in mei jl. gehouden plenaire zitting over te leggen, doch in verband met de omvang van de materie en gezien het feit dat de subcommissie de teksten tot in de finesses wenste af te werken was dit niet mogelijk.

Er zullen nog enkele vergaderingen nodig zijn om de memorie van toelichting nog wat bij te schaven alvorens dit belangrijke ontwerp bij de civiele sectie kan worden ingediend.

2. Opschortingsrechten

Na de laatste hand te hebben gelegd aan dit ontwerp heeft de werkgroep de teksten, te zamen met de memorie van toelichting, toegezonden aan de Bijzondere Subcommissie "Niet-nakoming van verbintenissen" waaronder zij ressorteert. Genoemde subcommissie had indertijd namelijk een werkgroep ingesteld die zich zou belasten met het opstellen van een tekst betreffende de opschortingsrechten.

Vervolgens hebben de leden van de werkgroep en van de Subcommissie "Niet-nakoming" de studie over deze materie gezamenlijk voltooid.

Daar in het voorontwerp van de werkgroep geen belangrijke wijzigingen meer zijn aangebracht, moge ter zake worden verwezen naar het jaarverslag 1974-1975 (R.W., 1975-76, 1003). De uitvoerige beschouwing die in dat verslag aan deze materie werd gewijd geeft een duidelijk inzicht in de beginselen die aan de opstelling van de tekst ten grondslag hebben gelegen.

3. Aanneming van werk

De subcommissie heeft haar werkzaamheden voortgezet. De grootste moeilijkheid waarvoor zij zich geplaatst ziet, vormt de vraag hoe ver de vernieuwingen kunnen gaan en in hoeverre moet worden getracht eenheid te brengen in de bestaande rechtsregels.

Niettemin zijn alle leden het erover eens dat aanpassing van de bestaande wetteksten aan de behoeften van onze moderne samenleving een absolute noodzaak is.

Tussen de Nederlandse delegatie enerzijds en de Belgische en Luxemburgse delegatie anderzijds is een meningsverschil aan de dag getreden. Aan de Nederlandse kant overheerst de opvatting dat met de vernieuwingen zo ver mogelijk moet worden gegaan ten einde te voorkomen dat deze materie binnen enkele jaren opnieuw op de helling moet. Aan Belgische zijde bestaat de vrees dat het bedrijfsleven in verzet zal komen indien teksten worden voorgesteld die een te ingrijpende invloed zullen hebben op de tot nu toe gehanteerde contractuele overeenkomsten.

De studie wordt voortgezet.

4. Cessie van vorderingen

De subcommissie heeft de tekst van het voorontwerp en de memorie van toelichting nagenoeg voltooid.

Het ontwerp zal binnenkort voor advies worden toege-

zonden aan de civiele sectie van de commissie. Al naar gelang van de aard van de opmerkingen zal de subcommissie de teksten daaraan aanpassen dan wel het ontwerp zonder meer voorleggen aan de plenaire zitting van de commissie.

Er staan momenteel geen nieuwe vergaderingen op het programma.

5. Handelszaak

Het door de civiele sectie en door de commissie tijdens haar plenaire zitting goedgekeurde voorontwerp zal binnenkort aan de ministers van Justitie worden voorgelegd. Het ontwerp gaat vergezeld van een zeer uitvoerige memorie van toelichting.

Tijdens de bespreking door de civiele sectie zijn nog enkele kleine wijzigingen voorgesteld, waarvan sommige de materie zelf betreffen en andere van zuiver redactionele aard zijn. Het ontwerp is onder voorbehoud van deze wijzigingen goedgekeurd. De subcommissie is thans doende de teksten dienovereenkomstig aan te passen.

6. Faillissement

De werkzaamheden van deze subcommissie werden gekenmerkt door de regelmaat waarmee werd vergaderd.

De moeilijkheden waarmee de subcommissie te kampen heeft zijn voornamelijk gelegen in de ingewikkeldheid van deze materie en in de repercussies van het faillissement op tal van andere gebieden. Bovendien is de vraag gerezen in welke richting de verdere werkzaamheden moeten worden georiënteerd.

Na te hebben vastgesteld dat de bestaande wettelijke bepalingen grotendeels achterhaald zijn en niet langer voldoen aan de moderne eisen, heeft de subcommissie zich afgevraagd hoe ver zij zou kunnen gaan met de modernisering der bestaande wetten in Beneluxverband.

Deze vraag vertoont een tweeledig aspect: enerzijds een zuiver technisch doch anderzijds ook een economisch en een politiek. Terwijl voor het eerste aspect zonder al te veel moeite een aantal oplossingen gegeven zou kunnen worden, komt de zaak anders te liggen wanneer men de faillissementsregels wil aanwenden voor andere doeleinden dan die welke tot dusverre als gangbaar worden beschouwd en die zich beperken tot de belangen van de schuldeisers.

Er gaan stemmen op om de faillissementsregels mede dienstbaar te maken aan het elimineren van bedrijven die uit economisch oogpunt niet langer levensvatbaar zijn.

Enerzijds tekent zich dus de tendens af om de faillissementsregels in nieuwe banen te leiden, terwijl anderzijds gemeend wordt dat aan de klassieke opvatting moet worden vastgehouden. De modernisten zouden bovendien een nieuwe taak opgedragen willen zien aan de rechtbanken die zich met faillissementszaken bezighouden.

Deze moderne stroming heeft in België gestalte gekregen in het wetsontwerp inzake het medebeheer van ondernemingen die in moeilijkheden verkeren. Dit wetsontwerp is momenteel bij het Parlement in behandeling. Volgens dit ontwerp dienen de rechtbanken van koophandel de wijze waarop een onderneming wordt beheerd, niet alleen te beoordelen aan de hand van de geschillen die zij normaliter te behandelen krijgen doch mede aan de hand van factoren die hun uit andere bronnen ter beschikking staan.

Gelet op de grote betekenis van deze voorstellen werd een gemengde vergadering belegd van de Werkgroep "Gerechtigd akkoord" en de Subcommissie "Faillissement". Tijdens deze vergadering hoorden de Nederlandse en Luxemburgse gedelegeerden een uiteenzetting van de Belgische gedelegeerden aan over de inhoud van het nieuwe wetsontwerp en over de maatregelen die zijn genomen met het oog op de invoering van deze nieuwe bepalingen. Naar aanleiding van deze uiteenzetting ontspon zich een uiterst interessant debat, waarbij van Nederlandse zijde werd opgemerkt dat de structuur van de Nederlandse rechtspraak het vooralsnog onmo-

gelijk maakt het Belgische voorbeeld te volgen.

Concluderende kan worden gesteld dat de regels inzake het medebeheer, zoals deze momenteel in België in studie zijn, voorlopig niet in aanmerking komen voor toepassing op het faillissement als zodanig.

De subcommissie is thans gereed met het voorbereidend onderzoek dat zij had ingesteld naar alle problemen die volgens haar in aanmerking komen om in de onderhavige studie te worden betrokken. Zij hoopt tijdens de volgende vergadering van de civiele sectie voorlopig verslag te kunnen uitbrengen en instructies te ontvangen voor de oriëntatie der verdere werkzaamheden.

7. Gerechtigelijk akkoord

De werkgroep heeft in de loop van de verslagperiode grote activiteit aan de dag gelegd.

Zoals aanvankelijk in de bedoeling lag hebben de Nederlandse gedelegeerden zich bereid verklaard hun regering in overweging te geven om, in navolging van België en Luxemburg, een speciale procedure in het leven te roepen voor een gerechtelijk akkoord buiten faillissement. Hunnerzijds zullen de Belgische en Luxemburgse gedelegeerden hun regeringen aanbevelen over te gaan tot wijziging van de in onbruik geraakte surséanceprocedure ten einde deze weer voor de praktijk bruikbaar te maken.

Momenteel is een voorontwerp met 24 artikelen gereed over het gerechtelijk akkoord vóór faillissement, alsmede een daarop betrekking hebbende memorie van toelichting.

Dit voorontwerp behelst bepalingen betreffende het verzoek om een akkoord, de publicatie daarvan, de oproeping van de schuldeisers, de gevolgen van het akkoord, de opschorting van tenuitvoerleggingen, de schuldvergelijking, de voorwaarden voor het aannemen van het akkoordvoorstel, de homologatie door de rechter, het akkoord inhoudende boedelafstand, de vernietiging van het akkoord en de ontbinding van het akkoord.

De bestudering van deze materie wordt uiterst nuttig geacht in verband met het feit dat de subcommissie kennis had gekregen van het Belgische voornemen m.b.t. het wetsontwerp inzake het medebeheer. Volgens dit wetsontwerp kan aan in moeilijkheden verkerende ondernemingen een deskundige worden toegewezen, die moet nagaan met welke middelen de economische basis van een onderneming kan worden hersteld. Dit wetsontwerp is echter alleen bedoeld voor ondernemingen van een zekere omvang, zodat het midden- en kleinbedrijf van de voordelen van deze wet verstoken zal blijven.

Onder deze omstandigheden leek het de werkgroep verstandig de regels inzake het gerechtelijk akkoord te versoeplen ten gunste van bedrijven die van bedoeld wetsontwerp zijn uitgesloten.

Door middel van een aantal vernieuwingen hoopt de werkgroep dit doel te bereiken, o.a. door te bepalen dat het initiatief tot het gerechtelijk akkoord van de rechter kan uitgaan.

Uiteraard heeft de werkgroep ook aandacht besteed aan alle andere aspecten van het gerechtelijk akkoord; zij bereidt thans voorstellen voor tot aanpassing aan de bestaande wetgeving, ten einde het evenwicht tussen de verschillende bepalingen te handhaven.

De werkgroep heeft evenwel gemeend een aantal vraagstukken, die volgens haar niet in aanmerking komen voor oplossing in Beneluxverband, buiten beschouwing te moeten laten, het aan de nationale wetgever overlatende hiervan de meest geschikte oplossingen aan te geven. Als voorbeeld kunnen worden genoemd: de procesvoering, het competentievraagstuk, het beroep, de stukken die bij het verzoek moeten worden overgelegd, enz.

De werkzaamheden werden voortgezet. De memorie van toelichting bij de algemene beschouwing moet nog worden

opgesteld. In een later stadium zal de kwestie van de surséance in studie worden genomen.

8. De benadeelde partij in het strafgeding

Ofschoon de subcommissie gehoopt had haar werkzaamheden reeds in 1975 te kunnen afronden, moest in het afgelopen verslagjaar toch nog vele malen worden vergaderd om de laatste hand te leggen aan de teksten en aan de memorie van toelichting.

Zoals vaak gebeurt gaf de lezing van het voorontwerp voor de memorie van toelichting nog aanleiding tot aanpassingen en wijzigingen in de voorgestelde bepalingen. Ook werden nog belangrijke wijzigingen aangebracht in de memorie van toelichting zelf, waaraan nog een hoofdstuk over de voorgeschiedenis van de rechten van de benadeelde partij werd toegevoegd.

Terwijl in de Middeleeuwen hetgeen wij thans de rechtsvordering zouden noemen door het slachtoffer zelf op gang moest worden gebracht, heeft de Staat zich geleidelijk het alleenrecht tot het instellen van een strafvordering toegeëigend. Ongetwijfeld heeft deze ontwikkeling bijgedragen tot een humanisering van het strafrecht en zijn de straffen door herhaalde wijzigingen allengs van hun vindictief karakter ontdaan. Zij moeten thans veeleer worden gezien als maatregelen tot bescherming van de samenleving en strafbare feiten als inbreuken op de gevestigde orde.

Doch hoe gunstig de gevolgen van deze overheidsbemoeiing ook geweest mogen zijn voor de daders van strafbare feiten, de belangen van de slachtoffers zijn daardoor min of meer op de achtergrond geraakt, terwijl zij toch de eerst belanghebbenden zijn van de samenleving die men pretendeert te beschermen.

De subcommissie meende dat in ons huidig bestel, waarin maatschappelijke inzichten domineren, de belangen van het slachtoffer op één lijn gesteld dienden te worden met die van de gemeenschap.

Deze opvatting moge revolutionair klinken, doch de subcommissie heeft bij haar streven naar verbetering van het lot van het slachtoffer geenszins de belangen van de daders van het strafbaar feit en van de gemeenschap uit het oog verloren.

Het aanbevolen middel om het gestelde doel te bereiken komt hierop neer dat de benadeelde partij in de gelegenheid wordt gesteld op het daartoe geëigende tijdstip kennis te nemen van de resultaten van het door de officiële instanties ingestelde onderzoek.

De term "benadeelde partij" is niet, zoals men wellicht geneigd zou zijn te denken, het gevolg van terminologische verschillen tussen de wetgevingen der Beneluxlanden. Deze term beantwoordt aan de vooropgezette bedoeling van de subcommissie een geheel nieuwe rechtsfiguur in het leven te roepen, die zich onderscheidt van die van de civiele partij. De benadeelde partij is de partij die, via een voor het openbaar gezag afgelegde verklaring, zich bekend maakt als degene die ten gevolge van een strafbaar feit schade heeft geleden. Betrokkene kan met deze officiële verklaring volstaan om de aan zijn status verbonden rechten te doen gelden.

Uiteraard heeft de subcommissie niet uit het oog verloren dat misbruik moet worden tegengegaan en dat nauwkeurige grenzen afgebakend moeten worden waarbinnen deze rechten kunnen worden uitgeoefend, doch het is er haar vooral om te doen het slachtoffer in een voordeliger positie te plaatsen en dat kan alleen via het gerechtelijk apparaat, dank zij de machtsmiddelen waarover het beschikt.

Doch uit dit systeem, waarbij rechten worden toegekend aan iemand, die via een in de vereiste vorm afgelegde verklaring beweert het slachtoffer te zijn van een strafbaar feit, vloeit logisch voort dat ook de regels betreffende de rechten van de civiele partij, als zijnde partij in het geding, versoepeld moeten worden. De subcommissie heeft derhalve

tevens de opstelling van nieuwe rechtsregels op dit gebied ter hand genomen.

Momenteel zijn deze werkzaamheden nagenoeg voltooid en er zullen nog slechts enkele vergaderingen nodig zijn om het ontwerp zover gereed te krijgen dat het voor advies aan de plenaire vergadering kan worden voorgelegd.

9. De verjaring in strafzaken

Het daartoe speciaal aangewezen redactiecomité legt momenteel de laatste hand aan de memorie van toelichting bij de opgestelde teksten. De stukken zullen in een nabije toekomst aan de strafsectie kunnen worden overgelegd.

O. Hansen
Secretaris-generaal

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(Week van 20-24 september 1976)

Zaak 10/76 — Commissie tegen Italië (22-9-76)

Verdragsverplichtingen van Lid-Staten

Op 26 juli 1971 gaf de Raad twee richtlijnen betreffende respectievelijk de opheffing van de beperkingen van het vrij verrichten van diensten op het gebied van overheidsopdrachten voor de uitvoering van werken, en de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van dergelijke opdrachten. De Lid-Staten dienden uiterlijk twaalf maanden na kennisgeving van de richtlijnen de nodige maatregelen te treffen. Deze termijn liep af op 29 juli 1972.

De Italiaanse Republiek voerde op 2 februari 1973 een wet inzake de procedures voor het gunnen van overheidsopdrachten met beperkte aanbesteding in en deed de Commissie op 16 augustus 1973 de tekst hiervan toekomen. De Commissie gaf op 10 juni 1974 de Italiaanse Republiek bij met redenen omkleed advies te kennen dat deze wet niet voldeed aan de in de richtlijn vervatte verplichtingen. Italië ontkende dit niet en legde in juli 1974 een voorontwerp van wet over, waarin de gemeenschapsregeling onverkort was overgenomen.

Daar deze wet echter nog steeds niet in het Italiaanse Parlement is aangenomen, zijn ook de maatregelen ter uitvoering van de richtlijn nog steeds niet in werking getreden.

De Commissie heeft daarop in februari 1976 de zaak overeenkomstig artikel 169 E.E.G.-Verdrag aanhangig gemaakt bij het Hof dat heeft vastgesteld dat de Italiaanse Republiek de ingevolge 's Raads richtlijn van 26 juli 1971 op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen.

Zaak 22/76 — Import Gadgets (prejudicieel) (22-9-76)

Gemeenschappelijk douanetarief

Bij de uitlegging van posten van het GDT wordt het Hof somtijds met de meest zonderlinge artikelen geconfronteerd.

Zo ging het in deze zaak om twee partijen lachmechanieken, die uit Italië in Frankrijk waren geïmporteerd. De eerste partij was aangegeven onder post 97.02 B ("delen, onderdelen en toebehoren van poppen van alle soorten") en de tweede onder post 97.03 B ("ander speelgoed"). De rechtbank te Pavia, waar een actie tot ontbinding van het verkoopcontract was ingesteld, had het Hof van Justitie ge-

vraagd of de lachapparaten op zichzelf als speelgoed kunnen worden beschouwd (97.03) of slechts onderdelen van poppen zijn (97.02).

Het Hof heeft in de toelichtingen op de nomenclatuur van Brussel, die bij ontbreken van communautaire bepalingen gelden als waardevol middel voor de uitlegging van het GDT, de verklaring van post 97.02 gezocht en bevonden dat "als poppen *alleen* worden aangemerkt artikelen, welke nabootsing zijn van de mens, ook indien zij daarvan een karikatuur zijn (hansworsten, jan klaassens, enz.) ... Als delen en onderdelen van poppen kunnen worden genoemd: koppen, rompen, ledematen, mechanismen voor beweegbare ogen, al dan niet compleet, ogen, pruiken, stemmen voor poppen, poppekleding, poppeschoeisel en poppehoeden".

Het Hof heeft hieruit afgeleid dat "stemmen voor poppen" althans voornamelijk zijn bestemd voor poppen welke nabootsing zijn van de mens, en dat lachapparaten onder post 97.02 B van het gemeenschappelijk douanetarief vallen.

MEDEDELINGEN

Nieuws over het Ministerie van Justitie

Bij het Parlement zijn verscheidene belangrijke ontwerpen aanhangig, o.m. betreffende de agentuutovereenkomst, het beheer met bijstand, de groeperingen voor bedrijfseconomische samenwerking, de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de verlaging van de leeftijd van de meerderjarigheid tot achttien jaar en de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

De Consultatieve Commissie belast met het onderzoek van de ethische problemen heeft haar werkzaamheden beëindigd en heeft haar rapporten in verband met de afstamming, het statuut van de buiten huwelijk geboren kinderen, de contraceptie, de vruchtafdrijving en het naamloos moederschap gedeponeerd. Deze rapporten zullen het de Regering mogelijk maken wetsontwerpen ter zake in te dienen.

De inrichting van de diensten van de burgerlijke stand zal worden aangepast aan de fusies van gemeenten (indeling van de gemeenten in districten, voltrekking van huwelijken in de vroegere gemeentehuizen, uitoefening van de functie van ambtenaar van de burgerlijke stand).

De fusies van gemeenten hebben eveneens een weerslag op de territoriale bevoegdheid van de rechtbanken. De Regering zal een aanpassing voorstellen van het rechtsgebied van de gerechten, meer bepaald van de vrederechten.

Inzake rechterlijke inrichting zal ook de oprichting worden voorgesteld van een gemeenschappelijke formatie van rechters in de rechtbanken van eerste aanleg met het oog op een betere werking van die rechtbanken.

De commissie belast met het onderzoek van de criteria die in acht genomen moeten worden bij het bepalen van de personeelsformaties van hoven en rechtbanken, zet haar werkzaamheden voort; zes leden van het Parlement werden uitgenodigd om van die commissie deel uit te maken.

Twee werkgroepen werden opgericht voor het uitwerken van nieuwe criteria voor de aanpassing van de kaders van de griffiers en het administratief personeel van de rechtbanken van eerste aanleg en van de vrederechten.

Een andere bij het Ministerie van Justitie opgerichte commissie bereidt een wijziging voor van de wettelijke bepalingen inzake rechtsbijstand ten einde, onder meer, de toestand van de jonge advocaten te verhelpen.

Een herziening van de Wet op het gebruik der talen in gerechtszaken wordt voorbereid.

De Regering zal zo spoedig mogelijk een wetsontwerp indienen tot herziening van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, evenals een ontwerp tot wijziging van de Wet van 11 juni 1874 op de verzekeringsovereenkomsten en een ontwerp tot vervanging van de Wet van 5 maart 1935 op de uitgestelde contracten.

Zij werkt aan een ontwerp van wet tot oprichting van

een Centrale der Balansen die de economische informatie zal versterken door de raadpleging van de rekeningen der ondernemingen te vergemakkelijken.

Een ontwerp van wet tot wijziging van de Wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in, en het dragen van wapens en op de handel in munitie zal binnenkort aan het Parlement worden voorgelegd. Het ontwerp onttrekt o.a. de verkoop van de karabijn 22 aan de vrije handel.

Een K.B. van 6 april 1976 heeft een commissie voor de herziening van het Strafwetboek opgericht. Ze is ermee belast verslag uit te brengen over de oriëntatie van de hervorming en vervolgens aan de minister van Justitie een voorontwerp van wet voor te leggen houdende een nieuw Strafwetboek, alsmede andere wetswijzigingen die ten gevolge van de voorgestelde hervorming nodig zouden zijn. Deze commissie werd ingesteld en heeft haar werkzaamheden aangevat.

Het Bestuur Strafinrichtingen moet zijn beleid van verbetering van de beroepsopleiding van zijn personeel en van de materiële voorwaarden van de hechtenis kunnen voortzetten. Reeds nu moet het nieuwe opties nemen op het gebied van bepaalde aanpassingen van het gevangenisstelsel.

Het Bestuur Criminele Informatie heeft belangrijke resultaten tot stand gebracht in de strijd tegen de handel in verdovende middelen en de georganiseerde zware criminaliteit. (Zie *Parl. Besch., Kamer, 1976-77, nr. 4, "Begroting van ontvangsten en uitgaven voor het begrotingsjaar 1977 - Algemene toelichting"*, blz. 11-116.)

Overheidsaansprakelijkheid voor rechterlijk optreden

Het principe van de aansprakelijkheid van de overheid staat reeds vele decennia vast. Met "overheid" wordt hierbij (over het algemeen) echter niet de ganse trias politica bedoeld, maar enkel de uitvoerende macht. Traditioneel ontsnappen de wetgevende en de rechterlijke macht immers aan elke aansprakelijkheid. De vraag kan gesteld worden in hoeverre beide immuniteiten nog beantwoorden aan het hedendaags rechtsgedrag. Dat de onschendbaarheid van de wet niet meer door iedereen wordt aanvaard, is een feit dat genoegzaam blijkt uit de recente staatsrechtelijke literatuur. De mogelijkheid van een aansprakelijkheid voor rechterlijk optreden daarentegen is tot hertoe (in België) nog niet vaak het voorwerp geweest van een ernstig onderzoek. Het Instituut voor Administratief Recht van de K.U.Leuven nam het gelukkig initiatief deze leemte enigszins op te vullen, door op 25 september 1976 een colloquium over deze complexe problematiek te organiseren.

Deze studiedag mocht zich verheugen in de aanwezigheid van talrijke magistraten, waaronder o.m. de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitter en de procureur-generaal van het Hof van Beroep te Antwerpen.

Na het welkomwoord door prodecaan J. De Meyer, en een algemene inleidende problemstelling door prof. L.P. Suetens werd de problematiek naar Frans recht toegelicht door mevrouw M. Lombard, assistente aan de universiteit te Straatsburg. Aanvankelijk heerste in Frankrijk het principe van de absolute niet-aansprakelijkheid voor rechterlijk optreden. Slechts in enkele gevallen (o.m. artikel 505 e.v. Code de Proc. civ.: verhaal op de rechter) was de wetgever van dit principe afgeweken, om bij wijze van uitzondering een bijzondere aansprakelijkheid te organiseren. Geleidelijk werd verder geknaagd aan het dogma van de niet-aansprakelijkheid van de Staat voor schade tengevolge van rechterlijk optreden. Het Hof van Cassatie nam vanaf 1960 aan dat er op het gebied van de handelingen van de gerechtelijke politie en van het vooronderzoek een algemeen beginsel van aansprakelijkheid bestond. Buiten die twee domeinen bleef het beginsel van de niet-aansprakelijkheid echter overeind. De Wet van 5 juli 1972 (loi 72-626 relative à la réforme de la procédure civile et instituant un juge de l'exécution) bracht hierin verandering. In artikel 11 van deze zgn. "technische" wet (die op een drafte door de Assemblée nationale werd goedgekeurd), wordt immers onomwonden het principe van de persoonlijke aansprakelijkheid van de rechter en de aansprakelijkheid van de Staat geponereerd. Door de haast waarmee de wet — en in het bijzonder het geïmproviseerd artikel 11 — tot stand is gekomen, gaat het echter om een onvolmaakte

tekst, die tot heel wat interpretatiemoeilijkheden aanleiding geeft. Mevrouw Lombard belichtte een aantal nog onopgeloste vragen resp. i.v.m. de aansprakelijkheid van de Staat, de persoonlijke aansprakelijkheid van de rechters, en de samenloop van beide aansprakelijkheden. Zij besloot met de wens dat eerlang ook het principe van de foutloze aansprakelijkheid in de wetgeving zou opgenomen worden.

Dr. J.R. Stellinga, lid van de Nederlandse Raad van State, gaf een overzicht van de rechtspraak in zijn land. Hij begon zijn betoog met een algemene schets van het leerstuk van de overheidsaansprakelijkheid. Zoals in België, wordt de overheidsaansprakelijkheid gebaseerd op het wetsartikel m.b.t. de onrechtmatige daad uit het Burgerlijk Wetboek (art. 1401 Ned. B.W.; vgl. art. 1382 Belg. B.W.). Spreker meende dat de rechtspraak zichzelf een ruime bevoegdheid heeft toegemeten tot het beoordelen van het beleid van de overheid. Vervolgens werd onderzocht in hoeverre deze bevoegdheid bestaat t.a.v. het optreden van de rechter zelf. Men zou verwachten dat de rechter, die zo ruim zijn controlebevoegdheid opvat t.a.v. bestuurshandelingen, er evenzeer gevoelig voor zou zijn om de rechterlijke verrichtingen aan rechterlijk toezicht te onderwerpen. Uit de recente rechtspraak blijkt echter het tegenovergestelde, nl. een zeer grote terughoudendheid. Deze terughoudendheid is niet alleen merkbaar op het gebied van de eigenlijke, echte rechtspraak, maar ook op het gebied van de andere verrichtingen van de rechter (bijv.: het houden van toezicht op het beheer en de vereffening van failliete boedels). Slechts indien de onrechtmatigheid heel erg is, zou de rechter ertoe kunnen gebracht worden de rechterlijke verrichtingen te controleren. Dr. Stellinga keurde deze houding van de rechtspraak af, hopen dat zij het tot nu toe ingenomen standpunt zou herzien, dan wel dat de wetgever zou optreden, hetgeen hij in het Nederlandse staatsbestel een niet zo eenvoudige zaak achtte.

De aansprakelijkheid van de magistraat naar Belgisch recht werd op briljante wijze uiteengezet door prof. J. Krings, advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie. Na eraan herinnerd te hebben dat de rechter een deel van het staatsgezag uitoefent en de rechtspleging in België traditioneel accusatoir is (op enkele uitzonderingen na, waar aan de rechter initiatiefrecht wordt verleend: faillissementswetgeving, ontwerp beheer met bijstand, ...), behandelde hij de aansprakelijkheid van de rechter vanuit een dubbel oogpunt. Wat de aansprakelijkheid voor daden gesteld *binnen* de perken van het ambt betreft, onderzocht hij achtereenvolgens de fouten in de eigenlijke uitspraak en de procedurefouten. Voor vergissingen in de uitspraak bestaan reeds de procedures van herziening (artt. 443-447 Wb. Sv.) en herroeping van het gewijsde (artt. 1132-1139 Ger.W.). Een persoonlijke aansprakelijkheid zou daarenboven kunnen aanvaard worden in gevallen van bedrog. Procedurefouten kunnen zich voordoen bij het onderzoek van de zaak (zie aansprakelijkheid van de onderzoeksrechter in de gevallen bedoeld bij de artt. 77 en 112 Wb. Sv.), bij de leiding der debatten (zie zaak Boeckmans voor de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens en Cass., 31 mei 1976, inz. Springuel), door een vertraging in de uitspraak (zie art. 648 Ger.W.), of door een nietigheid van een akte van de rechtspleging (aansprakelijkheid van de griffier, niet van de rechter). Voor daden gesteld *buiten* de perken van het ambt (bijv. indiscreties ter gelegenheid van een persconferentie) kan een systeem van persoonlijke aansprakelijkheid worden aanvaard, dat verder gaat dan de enkele aansprakelijkheid voor bedrog. De aansprakelijkheid van de rechter voor daden gesteld *binnen* de perken van het ambt kan op verschillende manieren verwezenlijkt worden door onttrekking van de zaak aan de rechter (artt. 648-659 Ger.W.), door tuchtervolgelingen, door verhaal op de rechter (artt. 1140-1147 Ger.W.). Art. 1382 B.W. zou kunnen toegepast worden, telkens men zich bevindt voor gedragingen *buiten* de perken van het ambt. Tenslotte kan ook de Staat in bepaalde gevallen aansprakelijk gesteld worden op grond van de artt. 1382-1384 B.W., alsook op grond van bijzondere bepalingen (zie art. 144 Wb. Sv., en de artt. 27-29 Wet 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis).

Ondanks de helderheid van de uiteenzettingen bleven verscheidene punten onduidelijk. Zo werden tijdens de bespreking vragen gesteld i.v.m. de aansprakelijkheid van de Ordes met rechtsprekende (disciplinaire) bevoegdheid, de aansprakelijkheid van inquisitoriaal optredende rechtbanken (Raad

van State), de (persoonlijke) aansprakelijkheid van collegiaal optredende rechters, de draagwijdte van de regel "Res judicata pro veritate habetur", het verschil tussen jurisdictioneel en bestuurlijk optreden van de rechter, de onderscheiden aansprakelijkheid van rechters en van de leden van het par- ket...

Zoals prof. L.P. Suetens in zijn slotwoord constateerde is het vraagstuk van de aansprakelijkheid voor rechterlijk optreden nog niet aan een bevredigende oplossing toe. Duidelijk is evenwel gebleken dat het Belgisch recht een aantal technieken bevat, waarop een dergelijke aansprakelijkheids- regeling kan worden gebouwd. Van deze technieken wordt echter weinig of geen gebruik gemaakt. Een van de verdien- sten van het colloquium was ongetwijfeld de aandacht op het bestaan en de aanwendingsmogelijkheden van deze tech- nieken te hebben gevestigd.

Paul Lemmens,
Navorser I.C.V.S.

Overschrijving van echtscheidingen in de registers van de burgerlijke stand

Onlangs stelde de senator de Stexhe (*Vragen en Antwoor- den, Senaat, 1975-76, 1782*) hierover de volgende vraag aan de minister van Justitie:

Na een echtscheidingsprocedure is het gebruikelijk dat de advocaat van de eisende partij aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand de stukken overzendt die vereist zijn voor de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand.

Sommige ambtenaren van de burgerlijke stand vragen bovendien van de eiser een brief, waarin deze de aanvraag van zijn raadsman uitdrukkelijk bevestigt.

Acht u die eis niet overdeven? Is de aanvraag van de advocaat niet voldoende?

Het is wenselijk de rechtspraak ter zake eenvormig te maken.

Het antwoord luidde:

In een circulaire van 7 augustus 1962 in verband met de toepassing van de wet van 20 juli 1962 betreffende de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 7 augustus 1972, heeft mijn voorganger zich als volgt uitgedrukt:

"Met het oog op de overschrijving kunnen de partijen, zoals vroeger, het beschikkende gedeelte van het vonnis of arrest aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand doen betekenen.

"Zij kunnen hem echter ook het beschikkende gedeelte tegen ontvangstbewijs ter hand stellen.

"Om zich ervan te vergewissen dat het de wil van de partijen is het vonnis of arrest dat zij hebben bekomen te doen ten uitvoer leggen, zullen de ambtenaren van de burgerlijke stand erop waken, dat de terhandstelling geschiedt door de partij zelf, hetzij door voor hem te verschijnen, hetzij door hem het beschikkend gedeelte (en eventueel de andere vereiste stukken) met een eigenhandig ondertekende begeleidingsbrief toe te zenden."

Het lijkt mij belangrijk dat de ambtenaar van de burgerlijke stand, alvorens hij een echtscheiding overschrijft, zich ervan vergewist dat het de wil van de partijen is het vonnis dat zij bekomen hebben uit te voeren.

Ik meen dan ook dat het verzoek tot overschrijving door de partij moet worden ondertekend of, op zijn minst, mede- ondertekend.

Aantal stagedoende advocaten

Blijkens het antwoord van de minister van Justitie op een vraag van de volksvertegenwoordiger Bourgeois (*Vragen en Antwoorden, Kamer, 1975-76, 2572*), bedroeg het aantal doc- tors of licenciaten in de rechten, die zich als stagedoend advocaat lieten inschrijven in het rechtsgebied van elk hof van beroep in de loop van de jaren 1970-1975:

Jaar	Antwerpen	Gent	Brussel	Luik	Bergen
1970	60	88	155	66	26
1971	98	89	152	70	42
1972	112	86	212	73	42
1973	122	96	182	81	46
1974	137	122	203	84	48
1975	159	168	235	102	62

Deposito- en Consignatiekas — Rentevoet

In het *Staatsblad* van 9 oktober 1976 is verschenen het Min. B. van 29 september 1976 tot wijziging van de Min.B. van 19 januari 1976, 30 april 1976 en 31 augustus 1976 tot vaststelling van de rentevoet van de in 1976 uit te keren inte- resten voor de bij de Deposito- en Consignatiekas in bewa- ring gegeven consignaties, vrijwillige deposito's en borg- tochten. Met ingang van 1 oktober 1976 bedraagt de rente- voet:

— 6,75 % voor de in bewaring gegeven consignaties, vrij- willige deposito's en borgtochten van alle categorieën;

— 5,50 % voor de sommen ontvangen met toepassing van art. 1 van het K.B. van 14 december 1935 betreffende de organisatie en de controle van de boekhouding van nota- rissen, gewijzigd bij K.B. van 8 november 1968;

— 7,25 % voor de sommen die geconsigneerd zijn of blij- ven wegens de minderjarigheid, de onbekwaamverklaring of de krankzinnigheid van de rechthebbenden, of wegens het bestaan van een vruchtgebruik, en voor de borgtochten die door de hypotheekbewaarders in specie worden verstrekt tot zekerheid van hun verbintenissen tegenover derden (Wet van 21 ventôse jaar VII, gewijzigd bij de Wet van 24 december 1906).

Reisbureau — Verzekering

Krachtens het K.B. van 7 juli 1976 (*Staatsblad*, 12 oktober 1976) zijn de reisorganisators en reisbemiddelaars ertoe ge- houden een verzekering af te sluiten tot dekking van hun bur- gerlijke aansprakelijkheid zoals deze wordt bepaald door de Internationale Overeenkomst betreffende het Reiscontract (C.C.V.), opgemaakt te Brussel, op 23 april 1970, goed- gekeurd door de Wet van 30 maart 1973 (*Staatsblad*, 17 mei 1973).

Het verzekeringscontract moet worden afgesloten bij een van de verzekeringsondernemingen die de tak algemene bur- gerlijke verantwoordelijkheid verzekeren en waarvoor de voorlopige toelating geldt van art. 62 van de Wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemin- gen (*Staatsblad*, 29 juli 1975).

BERICHTEN

Raad van State

I. In de loop van het eerste kwartaal van 1977 zal de Raad van State een vergelijkend examen organiseren met het oog op de benoeming in een plaats van adjunct-referendaris voor een gegadigde die blijkens zijn diploma het examen van doctor of licentiaat in de rechten in het Nederlands heeft afgelegd.

II. Om tot adjunct-referendaris te kunnen worden be- noemd, moet de kandidaat ten volle 30 jaar oud zijn, doctor of licentiaat in de rechten zijn, en in België, gedurende ten minste drie jaar bij de balie ingeschreven geweest zijn, rechterlijke, bestuurlijke of wetenschappelijke ambten be- kleed hebben of het recht in een universiteit gedoceerd heb- ben. Met in België uitgeoefende ambten worden gelijkge- steld, soortgelijke ambten uitgeoefend in de gebieden die onder België's soevereiniteit of onder Belgisch bestuur heb- ben gestaan.

Het vergelijkend examen is twee jaar geldig wat de benoemingen betreft tot de plaatsen van adjunct-referendaris of adjunct-auditeur die in de loop van die periode vacant zouden zijn. De geldigheidstermijn vangt aan de dag waarop de examencommissie de lijst bepaalt vermeldende de rangstelling in het vergelijkend examen.

III. Het vergelijkend examen omvat:

1° Drie schriftelijke gedeelten:

a) verslag over een administratiefrechtelijke zaak, waarvan het dossier ter inzage ligt van iedere examinandus;
b) commentaar op een wets- of verordeningsbepaling in verband met de bevoegdheid van de Raad van State of op een arrest;
c) kritische beoordeling van de vorm van een juridische tekst.

2° Twee mondelinge gedeelten:

a) bespreking van het verslag en de commentaar waarvan sprake onder 1°, a en b;
b) gedachtenwisseling over grote administratiefrechtelijke problemen (waarover de kandidaten na het afleggen van de schriftelijke gedeelten nauwkeuriger zullen worden ingelicht) en over oorsprong, organisatie en rechtspleging van de Raad van State.

De examinandi dienen 60 % van het totaal der punten te behalen; geen van de gedeelten fungeert als uitsluitingsexamen.

De examinandi mogen slechts de gebruikelijke wetboeken raadplegen, waaronder ook de politieke en administratieve wetten waarover zij de beschikking krijgen door 's Raads bibliotheek.

IV. Aanvragen om deelneming dienen bij ter post aangekend schrijven te worden gericht aan de Eerste Voorzitter van de Raad van State, Wetenschapsstraat 33, 1040 Brussel. De inschrijvingslijst wordt afgesloten op 30 november 1976.

De aanvragen om deelneming moeten, op straffe van verval, ten laatste op voornoemde datum worden ingediend; de gegadigde vermeldt zijn naam, voornamen, woonplaats en beroep.

De stukken met betrekking tot de door de wet gestelde ontvankelijkheidsvoorwaarden voor de kandidaatstelling, worden er bijgevoegd.

V. Iedere adjunct-referendaris kan, op zijn verzoek en bij voorrang, bij de eerste voor hem nuttige vacature na zijn indiensttreding in de Raad van State tot adjunct-auditeur worden benoemd.

De adjunct-referendarissen en de adjunct-auditeurs kunnen onderscheidenlijk referendaris of auditeur worden benoemd na twee jaar dienst.

De jaarlijkse bezoldiging van de adjunct-referendarissen en de adjunct-auditeurs gaat van 466.400 fr. tot 784.400 fr.; die van de referendarissen en de auditeurs gaat van 614.800 fr. tot 932.800 fr. (à 100 %).

TIJDSCHRIFTEN

Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie

lg. 107, 31 juli 1976, nr. 5354.

G.J.A. J. Olde Wolbers, De stamrechtvrijstelling (art. 19 I.B. 1964) (II, slot)—H.K. Faber, Boekbespreking (Proefschrift van P. Clausing, Levensverzekering, pensioen en crediteuren in Boek 7 Ontwerp Nieuw BW)—J.J.M. de Vries, Recente rechtspraak—Wetgeving.

lg. 107, 28 augustus 1976, nr. 5355.

Ingrid S. Joppe, Voorontwerp van 16 juni 1975 voor een Haags Verdrag nopens de wet welke op het huwelijksgoederenrecht toepasselijk is—Avant-projet de Convention sur la loi applicable aux régimes matrimoniaux—C.C.A. Voskuil, Overzicht van Nederlandse rechtspraak, Internationaal Privaatrecht (Voorbericht)—S.K. Martens, Overzicht der Nederlandse rechtspraak—Internationaal Privaatrecht (Industriële en intellectuele eigendom—Ongeoorloofde mededinging).

lg. 107, 4 september 1976, nr. 5356.

H.C.F. Schoordijk, Aan een actie uit ongegronde verrijking dienen wij in elk geval van een contract niet toe te komen—A.L. Croes, Over makelaarsvliedende cliënten en opdringerige makelaars—Recente rechtspraak (Hof Amsterdam, 27 november 1975), met noot van W. Heuff.

lg. 107, 11 september 1976, nr. 5357.

W.C.L. van der Grinten, Uitwaaiing van ondernemingen—Th. M. de Jongh, Boekbespreking (Het notariaat in Italië, door P.H.M. Gerver)—Recente rechtspraak van de Hoge Raad—Wetgeving.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1976

Nr. 5.

Redactionele kanttekeningen, Terugtrek van de grondwetgever?—R.G.W. Huysmans, De herziening van het katholieke kerkelijke recht—Boekbesprekingen—Privaatrecht.

Ars Aequi

XXV, juli-augustus 1976, nr. 7.

J.A. van der Kolk, De overheidsreactie op subsidiecriminaliteit—Phon van den Biesen en Heikelen Verrijn Stuart, In iedere wijk een rechtshulppraktijk—H.W. Heyman, Ars Longa Vita Brevis Diephuis en Opzomer—Wetgeving—Jurisprudentie.

Tijdschrift voor Economisch en Europees Recht

lg. 24, juli-augustus 1976, nrs. 7/8.

Berichten van de redactie—A. Mulder, Economisch strafrecht en bestuur—P.A.H. Bos, Osmose tussen het economische en commune strafrecht—P.A. Huidekoper, Verslag van het jubileumcongres 25 jaar Wet op de Economische Delicten—P. Verloren van Themaat, De gemeenschapsrechtelijke grenzen van het Nationale Pijnsbeleid—J.G. de Jong, P.B.O.-kroniek—Literatuurkroniek—Europees recht—Jurisprudentie Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen zaken 65/75 en 88-90/75 met noot van P.J. Slot—Boekbesprekingen.

lg. 24, september 1976, nr. 9.

Berichten van de redactie—P.J. Slot, Vrijwaringsclausules en vrijwaringsmaatregelen in het recht van de E.E.G.—C.G. Trojan, Vrijwaringsclausules op het gebied van de landbouw—Mededeling van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht.

Ondernemingsrecht

lg. 19, juli-augustus 1976, nrs. 7-8.

P. Sanders, Herziening Wet op de ondernemingsraden—J.C.K.W. Bartel, Fiscale eenheid/deelnemingsvrijstelling (II, slot)—Rechtspraak—Wetgeving.

Bestuurswetenschappen

lg. 30, juli-augustus 1976, nr. 4.

A.P. van Diggele, T.F. de Boer en J.H.M. Brummelhuys, De verstedelijkingsnota—J. Kooiman, Koers sturen—R. Depré, Aspecten van management: benaderingen in de publieke sector—H.M. van der Veen, Burgemeesters van gemeenten in soorten naar buiten—H.J.M. Jeukens e.a., Buitenlandse kroniek—H. Prinz, Sociaal-wetenschappelijke kroniek—Boekbespreking.

Data Juridica

lg. 4, juli 1976, nr. 7.

Documentatie van juridische literatuur.

Journal des tribunaux

lg. 91, 3 juillet 1976, nr. 4962.

Jos Vankerckhove, Loyers et redressement économique ou les articles 38 à 40 de la loi du 30 mars 1976—Jurisprudence—Chronique judiciaire.

lg. 91, 11 sept. 1976, nr. 4963.

Pierre Rouard, La nouvelle proposition de loi créant des juridictions de la famille—Jurisprudence—Chronique judiciaire.